

Forsvar for naturen

Sjællands Odde

Drifts- og plejeplan 2020-2034

Kolofon

Titel

Sjællands Odde, Drifts- og plejeplan 2020-2034

Adresse

Center for våben
Gnibenvej 55
4583 Sjællands Odde

Udgivelse

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse 2019

Udarbejdelse

Lynne Thorndal og Nikolaj Hedegaard Correll, Rambøll

Kvalitetssikring

Forsvarsministeriet Ejendomsstyrelse, Kirsten Badawi Plesner

Godkendelse

Vicedirektør for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Torben Gade

Fotos

Rambøll Danmark A/S

ISBN

978-87-92898-35-7

Internetversion

Drifts- og plejeplanen kan findes i elektronisk format på:
www.ejendomsstyrelsen.dk

Indhold

Læsevejledning.....	7
1. Resume.....	8
2 Indledning.....	10
2.1 Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner.....	10
2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Sjællands Odde...	17
3. Målsætninger.....	19
3.1 Forsvarsministeriets generelle drifts- og plejemålsætninger.....	19
3.2 Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Sjællands Odde.....	20
4. Status.....	24
4.1 Beskrivelse af terrænet.....	24
4.2 Historie.....	24
4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag.....	25
4.4 Militæranvendelse.....	26
4.5 Naturen på Sjællands Odde.....	26
4.6 Publikumshensyn.....	35
5. Analyse.....	36
5.1 Evaluerings af drift- og plejeplan 2005-2019.....	36
5.2 Analyse af ny indsats 2020-34.....	43

6.	Visioner.....	50
7.	Aktiviteter.....	55
7.1	Rydning.....	56
7.2	Slåning.....	57
7.3	Græsning.....	58
7.4	Hydrologi.....	59
7.5	Bekæmpelse af invasive arter.....	60
7.6	Offentlighedens adgang.....	61
7.7	Beplantningspleje.....	62
8.	Referencer.....	63
9.	Bilag.....	65
9.1	Kortbilag.....	66
9.2	Forsvarets generelle visioner for arealudvikling.....	65
9.3	Modeller til lysåben natur.....	72
9.4	Retningslinjer for forsvarsministeriets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner.....	78
9.5	Ekstern høring af forslag til drifts- og plejeplan for Sjællands Odde 2020-2034.....	79
9.6	Eksterne høringssvar.....	79

Rådyr på den lille hede syd for selve terrænet.

Læsevejledning

Drifts- og plejeplanen gennemgår de overordnede mål for Sjællands Odde, status samt langsigtede visioner for driften, som de beskrevne aktiviteter skal understøtte.

Planen beskriver i indledningen baggrunden for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner på Forsvarsministeriets arealer og specifikt for Sjællands Odde. I kapitlet om målsætninger beskrives de kort- og langsigtede mål for Sjællands Odde opdelt i strategiske, taktiske og operationelle mål for henholdsvis den militære anvendelse og naturlovgivning.

Nuværende tilstand for området udgør grundlaget for en analyse af den prioriterede indsats, der skal iværksættes. Kapitel 4, Status, indeholder således en beskrivelse af Sjællands Oddes historie, geologi, ejendomsforhold, militæranvendelse, naturværdier, fortidsminder samt en kort beskrivelse af offentlighedens adgang. Planens analysedel omfatter en opsamling af den tidligere drifts- og plejeplan og en redegørelse for hvilken ny indsats, der skal gennemføres i indværende planperiode (2020-2034). Indsatsen bygger desuden på de langsigtede visioner, der knytter sig konkret til Sjællands Odde, imens generelle visioner for Forsvarsministeriets terræner gennemgås i Bilag 9.2. Til sidst beskrives i tabelform de konkrete aktiviteter, der danner grundlaget for realisering af de beskrevne indsatser. Aktiviteterne bygger på en række modeller (metoder til naturpleje), der findes beskrevet i Bilag 9.3. Retningslinjer for Forsvarsministeriets anvendelse af skyde- og øvelsesterrænerne fremgår af Bilag 9.4. Eventuelle kommentarer til den eksterne høring gennemgås i Bilag 9.5, og det beskrives, hvordan kommentarerne har haft indflydelse på planens aktiviteter. Selve høringssvarene fremgår af Bilag 9.6.

Hvert kapitel (undtagen kapitel 1) indledes med en kort opsummering af kapitlets væsentligste indhold. Denne opsummering fremgår med fed.

1. Resumé

Forsvarsministeriet ejer og bruger en række skyde- og øvelsesterræner landet over, der samlet dækker et areal på omkring 30.000 ha. Siden 1991 er der for en række af Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesområder udarbejdet drifts- og plejeplaner med henblik på at sikre rammerne for uddannelse og træning af militære enheder under realistiske vilkår og samtidig tilgodese hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for Drifts- og Plejeplaner Bilag 5 til FESBST 610-6. 2019, (herefter "FES, 2019").

Målsætningen for driften af Forsvarsministeriets arealer er sammensat af mål for henholdsvis militær anvendelse og naturbeskyttelse. Disse forskelligartede mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarsministeriets øvrige generelle retningslinjer udmøntet i en række arealtilknyttede plejemålsætninger.

Nærværende drifts- og plejeplan fastsætter rammen for udviklingen af Sjællands Odde for perioden 2020-2034. Planen fastsætter den udvikling af arealerne, der er nødvendig for den daglige militære brug, samtidig med at der er en stor åbenhed for publikum i området. For Sjællands Odde fastsætter planen mål om, at den nuværende militære brug kan fortsætte.

Sjællands Odde udgør samlet i alt ca. 25 ha som alle er udlagt til 'intensivt plejede arealer' (IPA). Pleje af IPA-arealer som bygninger, veje, p-pladser, værkstedsområde m.m. indgår ikke i denne drifts- og plejeplan. Pleje af de øvrige arealer som hovedsagelig er lysåbne arealer med naturbeskyttelse behandles i denne drifts- og plejeplan.

Terrænet er af afgørende betydning for Forsvaret, og har et højt aktivitetsniveau. De primære brugere er Center for Våben, men også andre dele af Forsvaret benytter området bl.a. Søværnet og Flyvevåbnet.

Artillerivåben på spidsen af Sjællands Odde.

Nærværende plan er afløseren af den tidligere drifts- og plejeplan gældende fra 2005-2019. Indsatsen i Drifts- og plejeplanen 2005-2019 er evalueret, og en stor del af de planlagte aktiviteter er gennemført eller projekteret. De største militære ønsker til Sjællands Odde er overordnet set et åbent landskab med variation af åbne, halvåbne og lukkede områder.

Den hidtidige indsats mod de invasive arter kæmpe-bjørneklo og rynket rose skal fortsættes i den kommende planperiode.

På Sjællands Odde findes der naturarealer, der er vejledende registreret som beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Der er tale om naturtyperne overdrev, eng, hede og sø. Sjællands Odde er desuden levested for en række internationalt beskyttede bilag IV-arter, eksempelvis markfirben og padder.

Indsatsen for perioden 2020-2034 formuleres i målsætnings- og aktivitetsafsnit. Modellerne for, hvordan indsatsen skal gennemføres, er som udgangspunkt fastlagt ud fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle retningslinjer for forvaltning af de forskellige arealtyper, og omsættes til konkrete aktiviteter. Således planlægges udvikling af arealerne i overensstemmelse med behovet for de militære anvendelsesformer.

Drift- og pleje af arealerne tilrettelægges, som en videreførelse af den hidtidige løbende indsats, i form af bl.a. slåning, græsning og bekæmpelse af invasive plantearter på hele terrænet. Der planlægges desuden rydning af vegetation ved vandhullet således, at der sikres lys til padderne.

Grundlæggende er den drift og pleje, der planlægges på terrænets arealer primært for at sikre kulisser til øvelsesformål, også med til at sikre at Forsvaret lever op til sine forpligtigelser inden for naturlovgivningen.

Rynket rose

2. Indledning

Dette kapitel beskriver baggrunden for drifts- og plejeplaner på Forsvarsministeriets arealer generelt, herunder formålet med planlægningen, planprocessen og retsvirkning af planen. Desuden beskrives den konkrete baggrund for drifts- og plejeplanen for Sjællands Odde.

Igennem de seneste 100 år er en række områder i Danmark blevet udlagt til militære formål, hvoraf en stor del udgør skyde- og øvelsesterræner. Forsvarsministeriet råder således i dag over et samlet areal på ca. 30.000 ha, hvoraf størstedelen udgøres af nogle få, meget store terræner. En stor del af arealerne er naturområder eller tidligere landbrugsarealer, der ikke har været i omdrift i en længere periode. Der er også en del arealer, der er bortforpagtet til ekstensivt landbrug eller drives som skov. Den primære målsætning for arealerne er anvendelsen til militære uddannelsesformål. Dernæst prioriteres naturbeskyttelse, herunder naturtyper og arter der er beskyttet af national og international lovgivning. Endeligt gælder, at der i planlægningen af driften skal tages hensyn til økonomi, både driftsøkonomi og arealernes værdi. For langsigtet at kunne tilgodese de forskellige interesser, der er tilknyttet terrænerne, er det helt afgørende at sikre en effektiv og målrettet planlægning.

2.1 Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner

Siden 1991 er der udarbejdet drifts- og plejeplaner for Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner med henblik på at sikre mulighederne for den nødvendige uddannelse og træning af enheder under så realistiske forhold som muligt og samtidig sørge for, at Forsvarets forpligtigelser inden for naturlovgivningen overholdes.

Drifts- og plejeplanerne udarbejdes af Forsvarsministeriet og er et vigtigt redskab til at implementere bestemmelserne i Forsvarets Miljø- og energistrategi 2016-2020, (herefter "Forsvarsministeriet, 2016"), samt som en opfølgning på Forsvarsministeriets Miljø- og naturstrategi 2012-2015 (herefter "Forsvarsministeriet, 2012").

Der er med nærværende plan sikret, at eksisterende lovmæssige bindinger er overholdt. Ved nye væsentlige bindinger kan planerne tilpasses, eventuelt via et tillæg. Mindre ændringer, særligt af militær interesse, kan gennemføres uden tillæg. Planerne udarbejdes i henhold til FES, 2019.

Udsigt ved spidsen af Sjællands Odde.

Drifts- og plejeplanerne omhandler i princippet alle forhold, der knytter sig til forvaltningen af Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner. Støjforhold fra militære aktiviteter behandles dog ikke i planerne, men henhører under særlig regulering via bekendtgørelse nr. 1732 af 21. december 2015 om støjregulering af Forsvarsministeriets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner.

2.1.1 Formål og målgruppe

Formålet med drifts- og plejeplanerne er at sikre et for Forsvarsministeriet bindende dokument, der:

- beskriver militære målsætninger der knytter sig til terrænerne,
- beskriver de naturmæssige forpligtigelser for terrænerne,
- fremlægger en status for terrænernes naturværdier og anvendelse,
- foretager en analyse af, hvordan målsætningerne bedst tilgodeses og forenes,
- opstiller visioner for den langsigtede udvikling af terrænerne,
- fastlægger generelle modeller og konkrete aktiviteter for forvaltningen i planperioden, og
- sikrer ejerskab blandt såvel interne som eksterne bidragydere gennem inddragelse i tilblivelsesprocessen.

De primære modtagere af drifts- og plejeplanerne er den til enhver tid driftsansvarlige myndighed hos Forsvarsministeriet samt de militære brugere. Hertil kommer civile myndigheder, frem for alt kommunerne, som med drifts- og plejeplanen opnår et solidt og veldokumenteret udgangspunkt for administrationen af lovgivning på terrænerne - særligt lovgivning om planlægning, miljømål, naturbeskyttelse og vandløb. Endelig er planerne rettet mod offentligheden, herunder ikke mindst lokale interessenter, der ønsker at anvende terrænerne til rekreative formål.

Indhold

Drifts- og plejeplanerne er udarbejdet, så de bliver så operationelle som muligt. De beskrivende afsnit refererer fortrinsvis til allerede publiceret eller på anden måde tilgængelig information. Samtidig er det hensigten, at planerne, for at bevare størst mulig aktualitet, ikke beskriver forskrifter og målsætninger, der er stærkt foranderlige. Dette gælder ikke mindst de militære målsætninger, der kan ændres over kort tid. Drifts- og plejeplanerne refererer under normale omstændigheder til de strateginotater, som Forsvarsministeriets underliggende myndigheder udarbejder og løbende reviderer for alle Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner.

Drifts- og plejeplanerne er den ramme, der skal sikre, at målsætninger og aktiviteter på det enkelte terræn samordnes med den konkrete indsats i forhold til naturlovgivning.

Konkrete projekter skal formuleres separat og i hvert enkelt tilfælde vurderes og behandles ved den til enhver tid relevante myndighed. Drifts- og plejeplanerne følger en kapitelstruktur, hvor målsætningerne vægtes højt, således at disse på baggrund af et analyseafsnit nemt og overskueligt kan omsættes til egentlige aktiviteter. En gennemgående struktur i planerne er opdeling i følgende to prioriteringer:

1. Militæranvendelse: Uddannelse og træning af militære enheder og øvrige myndigheder som indgår i Totalforsvaret, udvikling af materiel samt vedligehold af bunkers og antenner til brug ved overvågning.
2. Naturbeskyttelse: Bevarelse af naturværdier i forhold til love og bekendtgørelser. Herunder behandles fortidsminder.

Revision, ændringer og tillæg

Opdatering og revision af drifts- og plejeplanerne foregår således, at den nye plan træder i kraft senest, når planperioden for den eksisterende plan udløber. Der kan dog blive tale om, at planerne revideres halvvejs i planperioden. Revisionen består i en evaluering af den forgående planlægning og indsats samt en opdatering af status, herunder også eventuel opdatering af lovmæssige krav. På grundlag heraf indstilles eller videreføres eksisterende aktiviteter, ligesom der kan gennemføres nye. Revisionen består desuden af opdatering af kortmateriale.

Ændringer i planer, der ikke umiddelbart forestår revision, kan gennemføres af Forsvarsministeriet efter behørig inddragelse af eksterne parter, herunder civile myndigheder. Ligeledes kan der udarbejdes tillæg for specifikke, afgrænsede temaer, jf. FES, 2019, som f.eks. delvis rydning af skov med henblik på at skabe specifik handlebane.

Planproces

Revision og udarbejdelse af drifts- og plejeplanerne indebærer en række faser: igangsættelse, indsamling af data og materiale, formulering, høring, beslutning og publicering og endelig implementering. Interne brugere og eksterne bidragsydere inddrages via høring og konsultation med henblik på identificering af forslag og ønsker til planlægningen samt indsamling af relevante data fra forskningsinstitutioner, myndigheder, nabolodsejere og interesseorganisationer. Inddragelsen sker dels formelt og dels uformelt. Ansvar for planprocessen, der er nærmere beskrevet i FES, 2019, påhviler Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Planperiode

Planperioden for drifts- og plejeplanerne er fastsat til 15 år, og konkrete plandispositioner tilrettelægges indenfor denne tidsramme. Der kan for nogle aktiviteter være tale om en kortere implementeringsfrist, hvilket vil fremgå af kapitel 7, Aktiviteter.

Virkning, retsbaggrund og myndighedsinddragelse

Drifts- og plejeplanerne er ikke juridisk bindende, og en række af de aktiviteter, planerne beskriver, kræver dispensation og/eller tilladelse mv. i henhold til dansk lovgivning, herunder lovgivning, der er en udmøntning af internationale direktiver mv.

Ved inddragelse af interessenter i tilblivelsesprocessen har Forsvarsministeriet dog en berettiget forventning om, at myndighedsbehandlingen af sådanne dispositioner vil ske med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen og dermed smidigt og hurtigt. Tilsvarende ønskes det, at planerne kan blive en platform for samarbejde mellem Forsvarsministeriet og lokalsamfundet og bidrage til gensidig forståelse for terrænernes drift, pleje og flersidige anvendelse.

2.1.2 Relation til lovgivning

Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner beskriver ikke de lovmæssige bindinger, der har betydning for det enkelte terræn, herunder de konkrete forhold, der gælder i form af f.eks. udpegning af beskyttede naturtyper (naturbeskyttelsesloven), fredskov (skovloven) og fortidsminder (museumsloven). Lovene er indarbejdet i Forsvarsministeriets egne bestemmelser, der ligger til grund for drifts- og plejeplanerne. Vurderingen af krav om myndighedsbehandlinger af drifts- og plejetiltag, projekter, anlæg mv. er en fast etableret del af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses sagsbehandling, hvormed indholdet af de enkelte forskrifter ikke behøver en nærmere beskrivelse i drifts- og plejeplanerne. Eksempler på projekter, der kræver myndighedsbehandling, er opstilling af faste og midlertidige anlæg, etablering af nye beplantninger, rydning af eksisterende beplantninger, deponi af materialer til vejvedligehold mv.

Derudover beskriver de landsdækkende statslige vandplaner hvilken indsats og hvilke virkemidler, der skal til for at sikre et godt vandmiljø i området, og udgør desuden grundlaget for opstilling af mål for, hvordan miljøtilstanden skal være i områdets søer, vandløb, kystvande og grundvand. Forsvarsministeriet bidrager med virkemidlerne, hvor det er relevant (f.eks. ændre vedligeholdelse eller restaurere vandløb, etablere nye vådområder og udlægge randzoner).

2.1.3 Relation til generelle retningslinjer

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har i 2019 udarbejdet bestemmelser, der fungerer som generelle retningslinjer for f.eks. skovdrift, drift og pleje af landbrugsarealer og lysåbne naturarealer, samt forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter jf. FES, 2019. Disse retningslinjer udgør rammen for forvaltningen på det enkelte terræn, og de er således direkte retningsgivende for drifts- og plejeplanerne. Det sker fortrinsvis gennem nærværende plans kapitel 5 og bilag 9.3, hvor der opstilles modeller for den konkrete implementering af planen, og hvor der er en mere specifik reference til bestemmelserne.

2.1.4 Relation til Forsvarsministeriets strateginotater

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har siden 2009 i samarbejde med de operative kommandoer og Hjemmeværnskommandoen udarbejdet strateginotater for samtlige terræner og opdaterer disse en gang årligt. Formålet med strateginotaterne er at beskrive de nuværende militære forhold på alle Forsvarsministeriets naturarealer, samt ønsker til anvendelse af områderne i en 25-årig tidshorisont. Desuden behandler notaterne Forsvarsministeriets forventninger til de fremadrettede brugsmønstre for områderne. Strateginotaterne danner grundlaget for målbeskrivelsen af de militære interesser i

Målskiver der bruges på vandet

Artillerivåben på spidsen af Sjællands Odde

udarbejdelsen af drifts- og plejeplanerne.

2.1.5 Konkret implementering

Drifts- og plejeplanerne vil i kraft af deres relativt lange gyldighedsperiode kun vanskeligt kunne anvendes som et iværksættelsesdokument til direkte dag-til-dag-implementering af konkret forvaltning. Den myndighed, der til enhver tid har ansvaret for den specifikke implementering af drifts- og plejeplanerne, omsætter planens aktivitetsoversigter til konkrete tiltag på det enkelte terræn og har desuden ansvaret for, at den enkelte aktivitet til enhver tid er i overensstemmelse med gældende lovgivning. Ved eventuel tvivl om, hvorvidt en given aktivitet kan gennemføres lovligt, skal dette altid afklares i samarbejde med Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

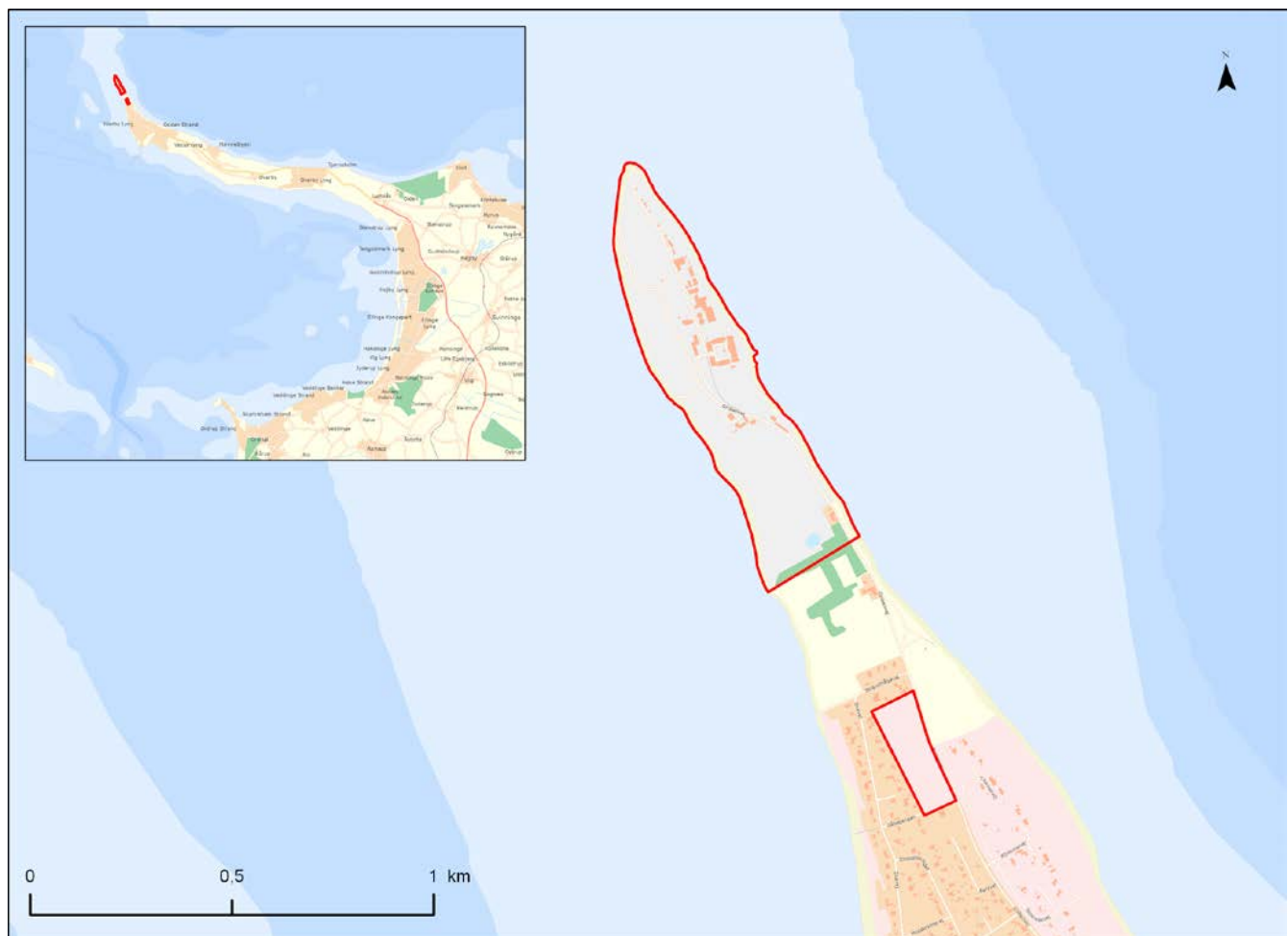
2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Sjællands Odde

Sjællands Odde ligger på den yderste spids af Sjællands Odde, Griben, og det samlede areal udgør ca. 25 ha.

Sjællands Odde består hovedsagelig af åbent terræn, med indslag af mere lukkede områder bestående af krat. Sjællands Odde anvendes primært af Søværnet til våbenuddannelser og operativ opkøring og træning af de sejlede enheder. Der er på Sjællands Odde en række bygninger og anlæg der primært anvendes til militæraktiviteter. Området afgrænses af et perimeterhegn mod syd, der løbende friholdes for tilgroning.

Der er offentlig adgang til terrænet (den yderste spids er dog lukket mellem 8 - 16), og der ses både hundeluftere, fugleinteresserede og mange andre på området. Der er således rig mulighed for, at naturinteresserede kan nyde den særprægede natur.

Figur 2.1 Oversigtskort.

Ny drifts- og plejeplan for Sjællands Odde 2020-2034

Nærværende drifts- og plejeplan er udarbejdet i forår og forsommer 2019 med inddragelse af både interne og eksterne interesseparter. I processen er blandt andet den tidligere drifts- og plejeplan inddraget: Søværnets Taktik- og Våbenskole, Artillerikursus Sjællands Odde, Drift- og plejeplan 2005-2019, (herefter "Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Søværnets Operative Kommando, 2004") som et særligt betydende grundlag.

I forbindelse med udarbejdelse af planen er der foretaget indsamling af data og materiale, for at evaluere den drift, der har været i den foregående drifts- og plejeplanperiode. Der er gennemført en række besigtigelser med overordnet kortlægning af naturværdier og landskabstyper. Der er blandt andet lavet kortlægning af alle invasive plantearter i området. Der er ikke udført systematiske botaniske registreringer eller nye systematiske registreringer af dyrelivet på Sjællands Odde.

Der har været afholdt et indledende møde med de militære brugere af områderne 3. april 2019. På mødet blev en række ønsker til områdernes udvikling gennemgået. Efterfølgende er der med udgangspunkt i de militære målsætninger foretaget en afvejning af ønsker og behov for udviklingen af de to områder. Planen er sendt i intern høring i august 2019 og i ekstern høring i oktober 2019.

3. Målsætninger

Kapitlet beskriver indledningsvist forsvarets generelle driftsmålsætninger, som overføres på de konkrete driftsmålsætninger for Sjællands Odde. Målsætningerne er opstillet og fordelt på en række strategiske, taktiske og operationelle mål indenfor emnerne militæranvendelse og naturlovgivning. Målene er indbyrdes forbundet fra det overordnede og langsigtede til det konkrete og kortsigtede.

3.1 Forsvarsministeriets generelle drifts- og plejemålsætninger

Målsætningen for driften af Forsvarsministeriets arealer er sammensat af mål for henholdsvis militær anvendelse og naturbeskyttelse. Disse forskelligartede mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarsministeriets generelle retningslinjer udmøntet i en række kortsigtede drifts- og plejemålsætninger for de enkelte delarealer. Målene opdeles i strategiske, taktiske og operationelle mål. De strategiske mål er langsigtede, mens både de taktiske og operationelle mål skal søges opfyldt inden for planperioden. Målene er indbyrdes forbundet fra det overordnede og strategiske til det konkrete og operationelle. Strategiske mål beskriver udviklingen af et område på overordnet niveau. Det kan eksempelvis være, at området skal bruges til radaraktivitet, eller at man inden for rammerne af den militære brug skal forsøge at understøtte en mangfoldig natur. Taktiske mål anviser, hvordan de strategiske mål skal opfyldes. Skal landskabet eksempelvis udvikle sig til et halvåbent landskab, skal vegetationsstrukturen ændres. Operationelle mål skal gennemføres i den pågældende planperiode. Det kan dreje sig om rydninger, bekæmpelse af invasive arter, beplantninger og lignende. Operationelle mål er ikke konkrete aktiviteter men tiltag, der skal føre til aktiviteter beskrevet i kapitel 7.

Militære formål

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner anvendes til uddannelses- og øvelsesvirksomhed af militæret samt øvrige myndigheder, der indgår i Totalforsvaret. Arealerne skal derfor udvikles, så der til enhver tid er tilfredsstillende kulisser således at uddannelse og øvelser kan ske under så realistiske forhold som muligt.

Naturbeskyttelse, herunder kulturminder

Forsvarsministeriets arealer udgør i kraft af mange års ekstensiv drift og målrettet naturpleje nogle af de mest værdifulde naturområder i Danmark. Mange terræner er helt eller delvist udpeget som

naturarealer af international betydning med krav om en aktiv indsats for at sikre gunstig bevaringsstatus for særligt udpegede naturtyper og arter (såkaldte Natura 2000- områder, i alt ca. 17.000 ha). Dette kan ske igennem en indsats mod f.eks. næringsstofberigelse, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og invasive arter. Hertil kommer, at der på alle terræner potentielt forekommer arter, der kræver særlig beskyttelse, f.eks. odder, flagermus, visse krybdyr og padder samt insekter. Yngle- og rasteplasser for dyr og planter omfattet af habitatdirektivets bilag IV er endvidere beskyttede ifølge naturbeskyttelseslovens § 29 a og § 30, stk. 2. Ifølge vejledningen til naturbeskyttelsesloven forudsættes, "at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand". Det er en generel målsætning, at Forsvarsministeriet overholder lovgivningen på naturområdet. Forsvarsministeriets arealer rummer ydermere andre væsentlige samfundsmæssige værdier i form af kulturminde, som skal beskyttes.

3.2 Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Sjællands Odde

De kort- og langsigtede målsætninger for Sjællands Odde er sammensat af en række strategiske, taktiske og operationelle mål:

- De strategiske mål udtrykker de langsigtede mål for den fremtidige drift.
- De taktiske mål tager udgangspunkt i den kommende planperiode og er kontrollerbare på periodeniveau.
- De operationelle mål udgør de mest handlingsorienterede mål, der i lighed med de taktiske mål også er kontrollerbare inden for planperioden.

Samlet set tjener de taktiske mål til opfyldelse af de strategiske mål, ligesom de operationelle mål skal sikre opfyldelse af de taktiske mål. Ved hjælp af denne struktur er de strategiske, taktiske og operationelle mål sammenkoblede for at tydeliggøre den røde tråd gennem drifts- og plejeplanens dispositioner fra det overordnede til det konkrete niveau.

Målene opstilles skematisk for at lette overskueligheden og støtte både den løbende og den afsluttende evaluering af planen. Strukturen lægger op til opfyldelse af Forsvarsministeriets generelle beslutning om at sikre evaluering af drifts- og plejeindsatsen, jf. Forsvarsministeriet, 2016.

Af Forsvarsministeriets Miljø- og naturstrategi fremgår det blandt andet, at udarbejdelse af langsigtede drifts- og plejeplaner er et af de redskaber, som Forsvarsministeriet anvender for at sikre de fremtidige militære anvendelsesmuligheder på arealerne, samtidig med at der tages nødvendige hensyn til naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Strategien fastlægger desuden en række målsætninger for ekstensivering af drift, international naturbeskyttelse samt rekreativ brug, formidling og dialog.

Målsætningen for Sjællands Odde fremgår af de følgende afsnit. Drifts- og plejemålsætningerne for Sjællands Odde følger den overordnede struktur – henholdsvis militær anvendelse og naturbeskyttelse.

Militære målsætninger

Det er et grundlæggende mål at de nuværende støjkonsekvenszoner bevares samt at bevare området som velfungerende uddannelsessted med mindst de samme muligheder som i dag.

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Sjællands Odde skydeområde er placeret på Gniben på Sjællands Odde yderste spids. Området benyttes til skydninger med næsten alle Søværnets våbentyper samt flyvning med drone.	Skydelinjen/batterilinen er fast placeret på et periodevist lukket område. Nedslagsområdet er udlagt til to hovedområder på havet – et mod nordøst og et mod sydvest. Der er derfor behov for at holde området lysåbent således, at overblikket over området bevares.	Der tages hensyn til den civile skibstrafik under gennemførelsen af skydninger. Eksisterende faciliteter plejes i overensstemmelse med militære behov. Området holdes lysåbent ved hjælp af en kombination af græsning, slåning samt rydning af opvækst.
Sjællands Odde skydeområde er mod syd afgrænset af et perimeterhegn. Derudover findes et perimeterhegn længere mod nord, der adskiller det yderste område af Gniben fra resten af terrænet.	Det er et krav, at perimeterhegnet til enhver tid er intakt, ligesom det er nødvendigt, at bevoksningen i nærheden af hegnet holdes nede.	Vedligeholdelse af perimeterhegnet behandles som en IPA-opgave.
Forsvaret skal kunne udføre sit arbejde uden at offentlig adgang er til hindring for dette.	Ved indgangen til terrænet skal der informeres om adgangsforhold og ordensregler.	Det er nødvendigt med adfærdsstyrende hegning, skilte med kort og ordensreglementer.

Mål for naturlovgivning

Målene for naturbeskyttelse retter sig særligt imod lysåbne områder.

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Indenfor rammerne af den militære brug af Sjællands Odde skydeområde skal Forsvaret leve op til sine forpligtelser indenfor naturlovgivningen.	Tilstanden af de beskyttede naturtyper skal bevares. Naturtyper og arter sikres generelt gennem en langsigtet bekæmpelse af invasive arter.	Der fjernes opvækst på beskyttede naturområder, således at de bevares som lysåbne naturtyper, med enkelte slåenkrat. Vandhullet udvikles, med henblik på at skabe egnede levesteder for padder. Levesteder for arter, der er tilpasset lysåben natur sikres gennem græsning af de lysåbne områder.
Naturtyper og arter sikres gennem en langsigtet bekæmpelse af invasive arter.	Særligt kæmpe-bjørneklo og rynket rose bekæmpes for at holde arterne på et acceptabelt niveau.	Rynket rose kortlægges og bekæmpes med flere gange slåning, afdækning/bortskygning eller andre godkendte bekæmpelsesmetoder. Kæmpe-bjørneklo kortlægges og bekæmpes med godkendte bekæmpelsesmetoder.
Drifts- og plejeindsatsen skal understøtte raste- og levesteder for arter på habitatdirektivets bilag VI.	Ved gennemførelse af drifts- og plejetiltag vil der blive indarbejdet foranstaltninger for at bevare, den økologiske funktionalitet af eventuelle yngle- og rasteområder for bilag IV-arterne markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø i området ikke påvirkes negativt.	Potentielle leve- og rastesteder for markfirben, spidssnudet frø og stor vandsalamander skal sikres igennem hensigtsmæssig drift og pleje, herunder omdannelse af vandhuller til potentielle ynglevandhuller. Potentielle yngle- og rastesteder for markfirben sikres igennem fastholdelse af varierede lysåbne/solbeskinnede områder på kystskrænterne.
Kulturminde i området sikres.	Det beskyttede sten- og jorddige sikres mod slitage og bevares gennem hensigtsmæssig pleje.	Det sikres, at placering af det beskyttede sten- og jorddige er tydeligt afmærket på kort.
Antal og størrelse af bevoksninger og levende hegn fastholdes, såfremt de militære interesser ikke er i strid med dette.	Bevoksninger og levende hegn vedligeholdes evt. med konvertering fra nål til løv.	Konvertering fra nål til løv kan ske ved fældning af nål efterfulgt af naturlig tilgroning/fri succession med hjemmehørende arter. Evt. genplantninger foretages med hjemmehørende træer og buske.

4. Status

Dette kapitel giver en status for forholdene på Sjællands Odde ved planperiodens start. Status indeholder en beskrivelse af ejendomsforhold, militæranvendelse, naturværdier og publikumshåndtering. Der gives indledningsvis en summarisk beskrivelse af terrænet og dets historie.

Udarbejdelse af statusafsnittet i denne drifts- og plejeplan bygger på et bredt grundlag af data og information, herunder oplysninger fra den udløbne drifts- og plejeplan for Sjællands Odde 2005-19 (Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Søværnets Operative Kommando, 2004), Naturdata (Danmarks Miljøportal, 2019) samt Naturbasen (Naturbasen, 2019). Hertil kommer information fra lokale ressourcepersoner og institutioner.

4.1 Beskrivelse af terrænet

Sjællands Odde er beliggende på den yderste spids af Sjællands Odde, Griben og udgør ca. 25 ha inkl. bygninger. Terrænet ligger i Odsherred Kommune.

Området veksler mellem flade græsarealer og mere bakket terræn. Omtrent midt på terrænet rejser "Kanebjerg" sig 16 meter over havet. De åbne græsarealer afgrænses brat af de stejle kystskrænter, og især på den yderste spids af Griben, er der store terrænforskelle.

I den sydlige del af det primære terræn ligger et mindre naturområde med et lille vandhul. Længere mod syd, adskilt fra det øvrige område ligger endvidere et lille naturareal, der ikke anvendes.

4.2 Historie

I 1896 rejses et fyrtårn og den første redningsbåke etableres.

Under 1. Verdenskrig bemandede man en udkigsstation på Griben med 8 militære og 7 civile. Udkigsstationen indberetter det observerede til Marinen.

Umiddelbart efter den 9. april 1940 kom der tyske tropper på Odden. Kort efter 29. august 1943 blev der anlagt et sømålsbatteri på Griben bestående af 4 stk. 150mm PK L/43 M/96/97 kanoner. Ved krigens afslutning anvendte staten området til flygtningelejr, og overdrog senere stedet til Den Danske Marine (Kystdefensionen).

I 1951 etableredes den første artilleriskole, hvor det (som det dengang stod i pressemeddelelsen) "er hensigten at uddanne personel fra flådens skibe og kystbefæstningens værker i skydning med kanon mod luftfartøjer".

Der blev 1. marts 1953 højst kommando og stedet kaldtes Artilleri Skolen på Sjællands Odde. Senere ændres navnet til Artillerikursus Sjællands Odde (ASO). ASO var en af tre kurser samlet under Søværnets Taktik- og Våbenskole, der igen hørte under Søværnets Operative Kommando.

4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag

Sjællands Odde er ejet af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Det ca. 25 hektar store øvelsesområde ligger på den yderste spids af Sjællands Odde, Gniben. Dertil hører også et mindre naturområde syd herfor vest for Gnibenvej.

Det militære område på Sjællands Odde grænser op til Søllerødlejren og et stort sommerhusområde mod syd. Mod øst, nord og vest er der hav.

Al kortmateriale foreligger centralt og lokalt hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse i digital form og opdateres i forbindelse med denne drifts- og plejeplan. Dette materiale ligger til grund for udarbejdelse af de kort, der findes i bilag 9.1. Der er tale om to korttyper:

1: Grundkortet, som viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (2019). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen, herunder administrative bindinger. Dette kort anvendes som grundlag for aktivitetskortet.

2: Aktivitetskortet, der angiver de delområder, hvor der iværksættes konkrete tiltag. Aktivitetskortet er parallelt til aktivitetsafsnittet (Kapitel 7) udarbejdet for alle planlagte aktiviteter på terrænet.

Alle kort er forsynet med signaturforklaring og en angivelse af målestoksforholdet.

4.4 Militæranvendelse

Øvelsesområdet er placeret på Gniben på Sjællands Oddes yderste spids. Området benyttes til uddannelse i næsten alle Søværnets skibsbårne våbensystemer samt til operativ træning og opkøring af Søværnets operative enheder. Skydelinjen/ batterilinen er fast placeret på et periodevist lukket område. Omkring Sjællands Odde er der etableret et antal skydeområder på havet. Den operative træning forgår i skydeområderne ligesom skydeområderne tillige er nedslagsområder for de skydninger der gennemføres fra batterilinen på Sjællands Odde. De primære brugere af området er Center for Våben, som organisatorisk hører under søværnets 2. Eskadre.

Området er også hjemsted for et conferencecenter for møde- og kursusvirksomhed inden for Forsvaret, dvs. både Hæren, Søværnet, Flyvevåbnet og Hjemmeværnet.

Der gennemføres kun begrænsede aktiviteter i selve øvelsesområdet idet den øvelsesmæssige våbenanvendelse for størstedelen naturligt er rettet ud over havet. Skydeområderne udgør et vandareal på ca. 775 km² og er uden særlige kendetegn eller afmærkning.

Øvelsesområdet anvendes primært af:

- Center for Våben til uddannelse i Søværnets våbensystemer, opkøring og træning af Søværnets operative enheder,
- Søværnets operative enheder til træningsvirksomhed for våbenindsættelse,
- Søværnet til international øvelsesvirksomhed,
- Internationale samarbejdspartnere til træningsvirksomhed for våbenindsættelse,
- Flyvevåbnets fly og helikoptere til træningsvirksomhed
- Forsvarets Materiel- og indkøbsstyrelse til test- og kontrolvirksomhed for Forsvarets operative enheder.

4.5 Naturen på Sjællands Odde

På Sjællands Odde er de naturmæssige værdier primært tilknyttet Kanebjerg og kystskrænterne, samt i mindre grad de lysåbne sletter inkl. vandhullet.

Store dele af Sjællands Odde består af åbne sletteområder, der slås ekstensivt eller græsses af får. Desuden findes områder med krat, spredte træer samt et lille vandhul i den sydlige del af området.

Natura 2000-områder

Sjællands Odde er ikke udpeget som Natura 2000-område. Der er derfor ikke en vurdering af Natura 2000-forhold i drifts- og plejeplanen.

Bilag IV-arter

EU's habitatdirektiv foreskriver særlig beskyttelse af en række plante- og dyrearter jf. Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, (herefter "EU-kommissionen, 1992"). Denne indsats skal ske både inden for og uden for Natura 2000-områderne. Til gengæld er der ikke, som for udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områderne, krav om, at der skal ske en aktiv indsats. Aktiviteter i området må blot ikke have en negativ påvirkning af områdets økologiske funktionalitet som yngle- og rasteområder for bilag IV-arter. Ifølge faglig rapport nr. 635/2007 fra Danmarks Miljøundersøgelser /9/ er der i de 10 x 10 km UTM-kvadrater, som omfatter Sjællands Odde, registreret følgende bilag IV-arter: markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø.

Der er desuden en registrering af strandtudse fra 1982, der ikke er taget med i faglig rapport nr. 635/2007 da deres data går fra 1990 jf. Danmarks Miljøportal, 2019.

Markfirben er senest registreret på den yderste del af Sjællands Odde i 2010, jf. Naturbasen, 2019 og det er dermed sandsynligt, at den stadig forekommer inde på selve området.

Der er ikke registreret flagermus på Sjællands Odde, men det vurderes, at der kan være egnede levesteder til stede primært i gamle bygninger.

Markfirben

Markfirben har en spredt udbredelse i det meste af Danmark med undtagelse af Lolland-Falster. Indlandsbestandene er i tilbagegang pga. fragmentering/isolering og habitatødelæggelse jf. Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV. Faglig rapport fra DMU nr. 635, (herefter "Søgaard og Asferg, 2007"). Markfirben har brug for solvendte skrænter med løs, tør sandjord og sparsom bevoksning som yngle –og overvintringshabitater. Parringen sker i maj og efter ca. én måned lægges æggene i tør, varm jord på den solvendte skrænt. Æggene klækker i august – september, hvorefter de voksne firben går til deres overvintringsgrave i skrænterne. De nyklækkede unger kan blive ude til november. Firbenene solbader først på morgenen og sidst på eftermiddagen, og fourageringen sker herimellem. Føden består primært af græshopper, sommerfuglelarver og biller.

I 1982 blev der registreret markfirben på området ca. 200 m nord for slæbestedet på den vestlige kyst. Miljøstyrelsen har i 2015 registreret markfirben umiddelbart syd for selve området og øst for det lille område med afdelingsnummer 5. Det formodes derfor, at markfirben stadig lever på terrænet.

Padde

Spidssnudet frø yngler i mange slags vådområder, lige fra ganske små vandhuller til bredzonen af store søer og fra helt overskyggede ellesumpe til fuldstændig lysåbne vandhuller. Spidssnudet frø er afhængig af, at der nær ynglestederne findes gode rasteområder på land. De bedste rastesteder på land er enge og moser, hvor unge individer kan finde deres føde.

Spidssnudet frø er registreret et par gange ved det lille vandhul i den sydlige del af terrænet senest i 2011 af Odsherred Kommune.

Stor vandsalamander lever på land en stor del af året, hvor den hovedsagelig er nataktiv. Om dagen gemmer den sig i huller i jorden, under grene eller lignende. Stor vandsalamander yngler i vandhuller, og i sensommeren forlader de voksne individer vandhullerne, og i oktober opsøger de et overvintringssted.

Stor vandsalamander er registreret flere gange ved det lille vandhul i den sydlige del af terrænet, senest i 2015 af Odsherred Kommune. Strandtudsens foretrækker vandhuller, der kun findes i en kortere periode. Det kan f.eks. være vandhuller med lavt vand, der tørrer ud i løbet af sommeren. Den yngler i vandhuller, hvor haletudserne kun er udsat for få rovdyr og helst ingen konkurrenter i form af haletudser fra andre frøer og tudser. Da mange af dens ynglevandhuller tørrer ud i løbet af sommeren, har strandtudsens en hurtig udvikling fra æg over haletudse til voksen. Men det kræver en høj temperatur i vandet. Derfor yngler den kun, hvor vandet er helt solbeskinnet og så lavt, at det hurtigt varmes op.

I 1982 blev der registreret strandtudse på området ca. 200 m nord for slæbestedet på den vestlige kyst. Det er dermed usandsynligt at arten stadig lever i området, da den ikke er fundet siden, hverken af kommunen eller andre entusiaster.

Vandplaner

Vandområdeplan 2015-2021 for Vandområdedistrikt Sjælland er udarbejdet efter bestemmelserne i miljømålsloven, som lovmæssigt implementerer EU's vandrammedirektiv (direktiv nr. 2000/60/EF af 23. oktober 2000) i Danmark. Vandområdeplanen skal ifølge lovgivningen sikre, at vandløb, søer, kystvande og grundvandsforekomster i udgangspunktet opfylder miljømålet "god tilstand" inden udgangen af 2015. Endvidere skal det sikres, at eventuelle forringelser af tilstanden for vandområderne forebygges.

Indenfor Sjællands Odde er både den kvantitative tilstand og den kemiske tilstand af de regionale grundvandsforekomster gode. Samlet er tilstanden af de regionale grundvandsforekomster således også god.

Det vurderes, at aktiviteterne på Sjællands Odde ikke påvirker tilstanden af vandløb, søer eller grundvandsforekomster i området.

Nationalt beskyttede naturtyper

På Sjællands Odde er der en del naturtyper, der er vejledende registreret som § 3-beskyttede. Der er registreret syv overdrev, hvoraf de fire af disse er sammenhængende. Derudover er der registreret en hede, en eng og et vandhul som § 3-beskyttede.

Landskab på Sjællands Odde

De naturtyper som er vejledende registreret ved udarbejdelsen af denne drifts- og plejeplan ses på kortbilag 1.

Vandhul

Der er en lille sø i den sydlige del af terrænet. Det er en gravet sø, med en del opvækst af bl.a. dunhammer.

Eng

Der er en registreret eng på området. Den ligger i umiddelbar forlængelse af overdrevene og er botanisk og fysisk set ikke stort anderledes end det tilstødende overdrev.

Hede

Der findes en hede syd for selve terrænet. Den ene halvdel af heden er oprindeligt terræn med senile lyngbuske og begyndende tilgroning med vedplanter. Den anden halvdel af heden er opstået som følge af råstofindvinding i 1950'erne, hvor de øverste par meter af terrænet blev gravet af. Bunden i den afgravede halvdel er nu domineret af meget næringsfattig vegetation med indslag af veludviklet lavhede.

Overdrev

På det militære område Sjællands Odde er der syv overdrev, der alle ligger mere eller mindre i forlængelse af hinanden.

Fredninger

Der er ingen fredede områder på det militære område Sjællands Odde.

Fredede arter

Ud over de arter, der er optaget på habitatdirektivets bilag IV, kan en række dyr og planter på Sjællands Odde være fredet i henhold til artsfredningsbekendtgørelsen jf. BEK nr. 1466 af 06/12/2018. Bekendtgørelse om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt, (herefter "Miljø- Fødevareministeriet, 2018"). Det drejer sig bl.a. om alle padder og krybdyr samt alle orkideer. Desuden er alle vilde pattedyr og fugle fredet, hvis de ikke er omfattet af bekendtgørelse om jagttid.

På Sjællands Odde er der tidligere registreret fund af de fredede arter lille vandsalamander, butsnudet frø, skrubtudse og snog.

Fortidsminder

På Sjællands Odde findes et enkelt ældre jorddige langs det sydlige perimeterhegn, der tydeliggør grænsen ind til terrænet. Diget er omfattet af museumsloven og digebekendtgørelsen jf. Kulturministeriet, 2013 og er således beskyttet mod tilstandsændringer. Diget må ikke gennembrydes, og der må ikke graves i det.

Der findes ikke yderligere registrerede beskyttede fortidsminder på Sjællands Odde.

Fredskov

Der er ingen områder med fredskov på terrænet.

Øvrige naturtyper

Slette

Størstedelen af Sjællands Odde er registreret som slette (kortbilag 1). Arealerne fremstår åbne og er præget af et tykt lag uomsat græsforne med indslag af almindelige urter, f.eks. alm. Røllike, lav ranunkel og bugtet kløver. Hovedparten af arealerne bliver drevet ved slåning med opsamling af materialet uden gødskning, sprøjtning og jordbearbejdning. Desuden bliver en mindre del af arealerne slået intensivt. En del af slettearealerne er endvidere vejledende registreret som overdrev jf. naturbeskyttelseslovens § 3.

Skov

Der forekommer ikke skov på Sjællands Odde.

Krat

Der findes mindre krat flere steder på Sjællands Odde, bl.a. i afdeling 2 og 4. Krattene består af en blanding af løv- og nåletræer.

Ikke beskyttede plante- og dyrearter

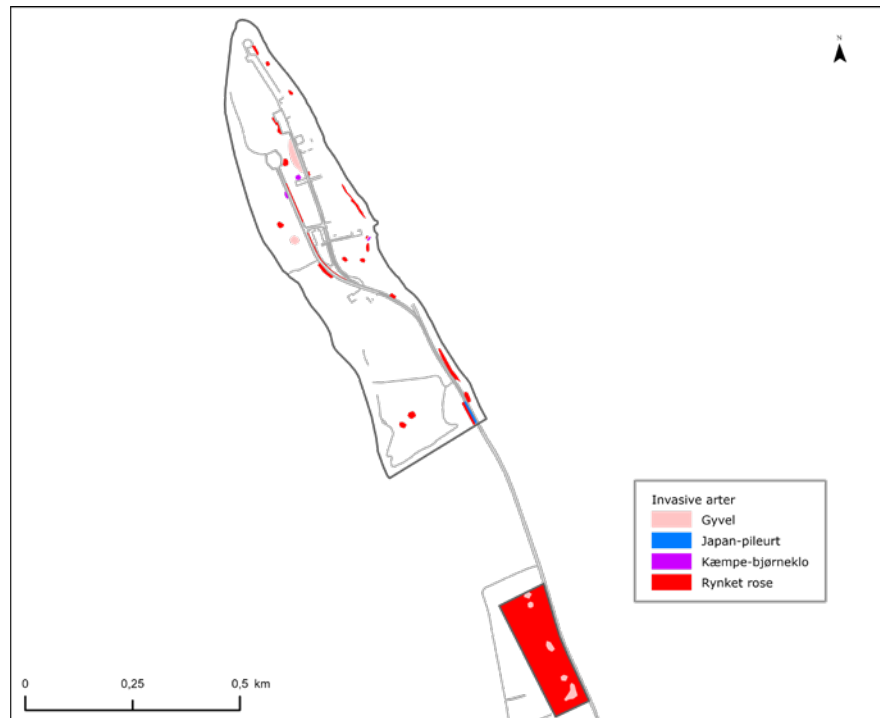
Sjællands Odde er levested for en lang række arter af dyr, planter, insekter mv. som ikke er beskyttede. Ved besigtigelse i 2019, blev der observeret en lang række almindelige arter af dyr og planter. Området er også hjemsted for en del mere ualmindelige arter, særligt på de sydvendte skråninger og afdeling 5 er hjemsted for en mere intakt, naturlig vegetation med en del værdifulde arter. I området blev der også observeret en del rådyr, samt rødrygget tornskade.

Invasive arter

Invasive arter er indslæbte, fremmede arter, der ved deres spredning og forekomst skader den hjemmehørende biodiversitet. Der findes både invasive plantearter og invasive dyrearter. På store dele af Sjællands Odde er der tidligere registreret rynket rose, kæmpe-bjørneklo, pastinak og buketorn jf. Danmarks Miljøportal, 2019 og Naturbasen, 2019. Udbredelsen af disse arter er kortlagt dels ud fra eksisterende oplysninger i online databaser og i forbindelse med udarbejdelse af denne drifts- og plejeplan. Ved besigtigelse i 2019 blev der konstateret forekomster af rynket rose, kæmpe-bjørneklo og japan-pileurt på Sjællands Odde. Forekomster af invasive arter fremgår af figuren herunder (Figur 4-1).

Figur 4-1 Forekomst af invasive arter på Sjællands Odde.

Rynket rose plantet som hæk

Rynket rose

Rynket rose er registreret på en meget stor del af Sjællands Odde, bl.a. i 2015 af Odsherred Kommune. Arten er registreret i samtlige afdelinger på samtlige syv overdrev og på heden i afdeling 5 jf. Danmarks Miljøportal, 2019.

*Rynket rose**Kæmpe-bjørneklo*

Kæmpe-bjørneklo er registreret på Sjællands Odde langs den nordlige og østlige kyststrækning af Odsherred Kommune i 2015 jf. Danmarks Miljøportal, 2019.

Japan-pileurt

Japan-pileurt er registreret langs med og rundt om beboelsesejendommen til venstre for indgangen til området.

Pastinak

Pastinak er registreret på Kanebjerg og i området her omkring af Odsherred Kommune i 2015 jf. Danmarks Miljøportal, 2019 og Naturbasen, 2019.

Bukketorn

Bukketorn er registreret på overdrevene nord for Kanebjerg af Odsherred Kommune i år 2015 jf. Danmarks Miljøportal, 2019. Bukketorn er ikke længere opført som invasiv på Miljøstyrelsens liste, men anses nu og da stadig som en problemart særligt ved kysterne.

4.6 Publikumshensyn

Sjællands Odde er som udgangspunkt åbent for offentligheden dog ikke indenfor normal arbejdstid (08:00-16:00).

Generelt gælder følgende ordensregler:

- Der er lukket for offentligheden på hverdage mellem 08:00 og 16:00
- Der er offentlig adgang når låger og bomme er ulåste, da der ellers foregår militære øvelser på området.
- Færdsel skal foregå på veje/stier og i strandkanten.
- Det er forbundet med livsfare og strengt forbudt at berøre eller opsamle ammunition eller ammunitions lignende genstande.
- Køretøjer skal parkeres på anlagte P-pladser.
- Anvisninger fra kasernens personale skal efterkommes.
- Forbudsskilte og indhegninger af områder skal respekteres.
- Flyvning med droner er forbudt.
- Hunde skal føres i snor, og hundenes efterladenskaber skal samles op.
- Skrænter og anden kystsikring må ikke betrædes.
- Vis hensyn til dyre og fugleliv.
- Færdsel sker på eget ansvar.

Ordensreglerne kan ses på infostandere på Sjællands Odde.

Der kan forekomme ændringer og tilføjelser til de nævnte ordens- og adgangsregler.

Udsigt fra Kanebjerg

5. Analyse

Dette kapitel indeholder en emneopdelt gennemgang af, hvordan drifts- og plejeplanen på en hensigtsmæssig og balanceret måde kan tilgodese de opstillede målsætninger under hensyntagen til optimering af ressourceudnyttelsen. Der indledes med en evaluering af indsatsen under den gældende drifts- og plejeplan i perioden 2005-2019.

Forsvarsministeriets overordnede strategi om at tilgodese militære mål og naturlovgivning påkræver i nogle tilfælde en afvejning, da der kan være modsætningsforhold imellem de enkelte målsætninger. Denne afvejning foretages i det følgende.

5.1 Evaluering af drift- og plejeplan 2005-2019

Drifts- og plejeplanen for Sjællands Odde for perioden 2005-2019 er evalueret i 2019 i forbindelse med udarbejdelse af nærværende drift- og plejeplan. Evalueringen er gennemgået med henblik på at identificere tiltag, der er gennemført, samt tiltag der helt eller delvis mangler gennemførelse. Evalueringen er foregået på basis af de aktivitetsbeskrivelser og aktivitetsskemaer, der ligger til grund for planlægningen, og som opsummeres i nedenstående tabeller. Datainput til evalueringen stammer fra statusoversigter udarbejdet af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Nedenstående indeholder en evaluering af indsatsen i 2005-2019, hvor de enkelte aktiviteter fordeles på følgende kategorier.

1. Gennemført: Aktiviteten har gennemgået nødvendig projektering og myndighedsbehandling, og planlagt feltindsats er gennemført. Hvis der er tale om en éngangsaktivitet, beskrives den kort i statusafsnittet. Hvis der er tale om en blivende aktivitet (f.eks. græsning eller afbrænding), gives en kort beskrivelse i statusafsnittet, der opstilles et fortsat mål, og der beskrives en aktivitet for den videre indsats. I nogle tilfælde er der i projekteringen eller den praktiske indsats foretaget ændringer, f.eks. grundet fysiske forhold, ændrede militære anvendelsesmønstre i projektområdet, ressourcer eller integration i beslægtede projekter i området. I så fald gives den en kort beskrivelse af ændringerne.

2. Projekteret: Aktiviteten har gennemgået nødvendig projektering og myndighedsbehandling, men feltindsats afventer. Den målsættes ikke specifikt i planen, men der opstilles et generelt mål, der sigter på gennemførelse af projekterede aktiviteter. Hvis der er tale om en éngangsaktivitet, beskrives den kort i statusafsnittet. Hvis der er tale om en blivende aktivitet (f.eks. græsning eller afbrænding), gives en kort beskrivelse i statusafsnittet, der opstilles et fortsat mål, og der beskrives en aktivitet for den videre indsats. Også her kan der være tale om ændringer, der i så fald beskrives kort.

3. Planlagt: Aktiviteten er fortsat planlagt, men afventer projektering inden for planlagt tidshorisont. Aktiviteten beskrives med målsætning, og overgår til den kommende planperiode.

4. Udsat: Aktiviteten er fortsat planlagt, men er udsat grundet forhold, som beskrives.

5. Opgivet: Aktiviteten er opgivet grundet forhold, som beskrives. Indgår ikke videre i planen.

6. Ikke gennemført: Aktiviteter der ikke er gennemført i seneste planperiode.

I forlængelse af evalueringen beskrives den videre planlægning for de enkelte aktiviteter under følgende kategorier:

A. Ikke yderligere: Angiver en aktivitet, typisk en éngangsaktivitet, der er gennemført og rapporteret, og hvor den målsætning, der har styret aktiviteten, er opfyldt. Ligeledes aktiviteter, der af forskellige (beskrevne) årsager er opgivet.

B. Overgår til videre planlægning: Angiver en fortsat planlagt eller projekteret aktivitet, der ikke er påbegyndt, men fortsætter i denne drifts- og plejeplan. Målsætningen opretholdes (evt. med justeringer), og bliver styrende for de fremtidige aktiviteter. En sådan aktivitet kan videreføres med selvstændig ID i aktivitetsafsnittet og det tilhørende aktivitetskort, eller den kan, f.eks. hvis den er projekteret, alene fremgå af afsnittet "Projekterede, men ikke gennemførte aktiviteter".

C. Videreføres: Gennemført aktivitet (typisk vedvarende aktiviteter, f.eks. græsning), der videreføres uden yderligere tiltag eller planlægning. Målsætningen opretholdes (evt. med justeringer), og bliver styrende for de fremtidige aktiviteter. En sådan aktivitet kan videreføres med selvstændig ID i aktivitetsafsnittet og det tilhørende aktivitetskort.

Rydning

Der er planlagt rydninger på to områder samt konvertering til løvtræblandinger på to områder.

Svalerod i området syd for lejren

Lokalitet	Afdeling og litra	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status medio 2019	Videre planlægning
For foden af Kanebjerg		2005	Rydning Den sydlige bevoksning for foden af Kanebjerg ryddes, bortset fra det sydligste stykke, der bevares for at skærme slæbestedsbygningen. Kan nedskæres manuelt med motorsav som brændesankning.	Gennemført	Ikke yderligere
Langs Gni-benvej ved dronelandings-pladsen	4e og 4b	2005	Rydning Bevoksningen langs Gni-benvej ved drone-landingspladsen (afd. 4e og 4b) fjernes med undtagelse af strækningen umiddelbart ud for håndvåbenskydebanen. Kan nedskæres manuelt med motorsav som brændesankning.	Gennemført	Ikke yderligere
Bevoksning nord for Kane-bjerg	3e	2006 og 2009	Konvertering til løvtræblandinger -Skærmstilling Bevoksningen forynges under skærm, dvs. at man tynder bevoksningen 2 gange over en 4-årig periode. Stamtallet (antal træer pr. arealenhed) i bevoksningen vil herefter være reduceret til ca. 50 % eller mindre, og vil have karakter af en "skærm", som der så plantes ind under. Skærmen gør, at de nyplantede træer er væsentligt mindre udsat for frost i vækstsæsonen, insektangreb, udtørring samt ukrudt-konkurrence om vand og næringsstoffer. Desuden gør skærmen at arealet stadig har karakter af skov indtil de nye planter er vokset til.	Vindfælder, buskads og krat fjernet.	Ikke yderligere
Bevoksning nord for Kane-bjerg	3e	2009	Konvertering til løvtræblandinger – Underplantning Underplantning med løvtræer.	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Bevoksning sydvest for Soelgården	4e	2006 og 2009	Konvertering til løvtræblandinger ved fældning og nytplantning I forbindelse med nyetablering af samleområde for miljøaffald og udvidelse af parkeringsområdet, fjernes en del af bevoksningen mod vest. For at bevare lævirkningen udvides bevoksningen mod vest. Det nyttilplantede areal etableres som et skovbryn af hjemmehørende, egnskarakteristiske plantearter. Den eksisterende bevoksning skærmstilles og underplantes.	Ikke gennemført	Overgår delvist til videre planlægning.
Bevoksning sydvest for Soelgården	4e	2009	Konvertering til løvtræblandinger – Underplantning Underplantning med løvtræer.	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Bevoksning nord for Kanebjerg og bevoksning sydvest for Soelgården	3e og 4e	2019	Fjernelse af skærm Fjernelse af skærm under forudsætning af at underplantning er >2m	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Bevoksning nord for Kane-bjerg og sydvest for Soelgården	3e og 4e	2009	Hegning eller planterør Da der er græsning på arealet, kan det blive nødvendigt at hegne en del af nytplantningen. Alternativt kan de udsatte arter (de ikke-tornede arter) plantes i planterør.	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Bevoksning nord for Kane-bjerg og sydvest for Soelgården	3e og 4e	2009	Jordforberedning Forud for plantning af skovbrynet ved Soelgården skal jorden forberedes. Det nemmeste – og billigste – er at få en lokal landmand til at pløje et par furer i græspelsen om efteråret, hvorefter arealet tromles. Arealet vil herefter være klar til tilplantning det efterfølgende forår.	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Bevoksning nord for Kane-bjerg og sydvest for Soelgården	3e og 4e	2010-11	Ukrudt De første år efter tilplantning vil det være nødvendigt at holde ukrudt væk. Dette gøres nemmest med en radrenser eller lignende. Her vil det igen være nemmest at forhøre sig hos en lokal landmand.	Ikke gennemført	Ikke yderligere

Slåning

På spidsen af Gniben blev der planlagt slåning.

Lokalitet	Afdeling og litra	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status medio 2019	Videre planlægning
Nord for perimeterhegnet	Afd. 1	En gang årligt	Ekstensiv slåning Den yderste spids af Gniben (nord for perimeterhegnet) plejes fremover med ekstensiv slåning på størstedelen af arealet. Tidligst 15/7, materiale fjernes efter tørring. Evt. 1-2 efterslet sidst på sommeren. Slås med så lav klippehøjde som muligt. Må ikke jordbearbejdes, gødes eller sprøjtes.	Gennemført	Videreføres
Nord for perimeterhegnet	Afd. 1	Hvert år	Intensiv slåning arealerne langs batterilinen, 12.7 mm. maskinkanonen og på landingspladsen for minidroner slås intensivt	Gennemført	Videreføres
Nord for perimeterhegnet	Afd. 1	2005	Dansk Astragal For at tilgodese den rødlistede plante Dansk Astragal trækkes det slåede areal én meter yderligere ind langs østskrænten.	Ukendt	Ikke yderligere

Græsarealer med græsning

På en række lokaliteter er der planlagt græsning og andre forudgående tiltag.

Lokalitet	Afdeling og litra	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status medio 2019	Videre planlægning
Område syd for lejren	5a	2005-08 evt. til 2019	Græsning Området græsses af får. Fungerer som aflastningsareal da det ikke er så stort. Ingen tilskudsfodring. Dyrene skal tages af arealerne i vinterperioden.	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4	2005-08 evt. til 2019	Græsning Området græsses af får. Ingen tilskudsfodring. Dyrene skal tages af arealerne i vinterperioden.	Gennemført	Videreføres
Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4	2005-08	Hegning af nordligt areal Forlænge de eksisterende hegn med fårehegn ud i vandet.	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Område syd for lejren	5a	2007-19	Hegning af sydligt areal Det sydlige areal hegnes med fårehegn.	Ikke gennemført	Ikke yderligere
Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4	2005-08	Klapiåger Hegnene forsynes med klapiåger af hensyn til publikums færdsel.	Gennemført	Ikke yderligere
Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4	2005-08	Færister Der etableres færister ved Dronebygningen mod nord og skilderhuset mod syd.	Gennemført	Ikke yderligere
Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4	2005-08	Mulepumpe Der etableres en mulepumpe på området.	Gennemført	Ikke yderligere
Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4	2005-06	Rynket rose Forud for græsningen bør arealerne med rynket rose skæres ned og materiale fjernes. Gentages efter behov.	Delvist gennemført	Videreføres
Syd for fodboldbanen	4b	2005-06	Rydning Området er under tilgroning og forud for græsningen vil det være nødvendigt at fjerne busk- og træopvæksten.	Gennemført	Ikke yderligere
Græsarealer	Afd. 2, 3, 4 og 5	2008	Evaluerings af græsning I første omgang sker græsningen i en forsøgsperiode på 4-5 år. Hvis det skaber problemer med øvrig færdsel eller at resultatet ikke opfylder formålet, revurderes situationen.	Gennemført	Ikke yderligere

Hydrologi

Der er planlagt oprensning af det lille vandhul samt udlægning af stenbunker til gavn for biodiversiteten.

Lokalitet	Afdeling og litra	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status medio 2019	Videre planlægning
Det lille vandhul	4a	2006-07	Oprensning af vandhul Vandhullet oprenses pga. stor mængde organisk materiale på bunden. Oprensningen sker over to gange. Det dybeste sted skal være 1,5-2 m. Hældning på bredder: 1 m over 5 m.	Måske gennemført	Ikke yderligere
Det lille vandhul	4a	2006-07	Jord og bundslam Opgravet jord og bundslam trækkes ud over det tilstødende areal.	Måske gennemført	Ikke yderligere
Det lille vandhul	4a	2006-07	Stenbunker i vandhullet Efter oprensning udlægges små stenbunker på bunden til padder og vanddyr.	Ej gennemført	Ikke yderligere
Det lille vandhul	4a	2006-07	Overvintringsplads Overvintringsplads (stendyrer) for vandhulsdyr etableres i nærheden af vandhullet.	Ej gennemført	Ikke yderligere

Offentlighedens adgang

Der er planlagt lejrplads samt renovering og opsætning af ordensreglement og skilte.

Lokalitet	Afdeling og litra	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status medio 2019	Videre planlægning
Stien langs kysten	Hele området	2005	Opsætning af pæle ved kysten Stien langs kysten markeres med pæle de steder hvor den strækker sig op i terrænet.	Projekteret	Ikke yderligere
Vest for Soelgården	2a	2005	Etablering af primitiv lejrplads Der etableres en primitiv lejrplads på arealet vest for Soelgården – primært for sejlede til terrænet.	Gennemført	Ikke yderligere
Vest for Soelgården	2a	2005	Opsætning af skilt ved lejrplads Der opsættes et skilt med de begrænsninger, der er for brugen af lejrpladsen	Ej gennemført	Overgår til videre planlægning
Indkørslen til terrænet og den offentlige p-plads	3e og 4j	2005	Opsætning af infostandere Infostandere placeres ved indkørslen til terrænet, delt ved den offentlige p-plads (v. nordlige perimeterhegn).	Delvist gennemført	Overgår til videre planlægning
Vest for Soelgården	2a	2007	Evaluering af primitiv lejrplads Efter et par år evalueres den primitive lejrplads	Gennemført	Ikke yderligere

5. 2 Analyse af ny indsats 2020-34

Den nye indsats på Sjællands Odde skal tilrettelægges med fokus på den militære brug. Inden for disse rammer skal der være fokus på at øge naturværdierne på områdets slette- og overdrevsarealer.

Det forudsættes jævnfør naturbeskyttelseslovens § 52 og vejledningen til denne, at Forsvarsministeriet som statslig arealforvaltende myndighed "løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i rimelig stand". På Sjællands Odde omfatter dette særligt de åbne områder.

5.2.1 Militærnatur

Græsning

Overordnet set ønskes der fortsat græsning på de områder, der græsses i dag, evt. med inddragelse af et enkelt område, og frahegning af et andet område. Området der ønskes inddraget, er det område, som er groet til i gyvel øst for parkeringspladsen ved det nordlige perimeterhegn. Det område der ønskes frahegnet, ligger i forbindelse med det vestlige slæbested.

Den eksisterende græsning sker ved et meget højt græsningstryk, som kan forringe naturværdierne væsentligt, hvis ikke det mindskes. Det kan overvejes at have ekstensiv helårsgræsning uden tilskudsfodring på området. Helårsgræsning uden tilskudsfodring giver et naturligt hårdt græsningstryk om vinteren og et lavt græsningstryk om sommeren. Dermed opnås en effektiv nedgræsning af opvoksende vedplanter, og kan trænge problemarter tilbage, såsom gyvel og lyse-siv. Samtidig giver metoden plads til blomster og dertilhørende rigt insektliv om sommeren. Helårsgræsning uden tilskudsfodring skaber en variation af levesteder for planter og dyr og er med til at opretholde en rig natur.

Generelt er græsning med får ikke hensigtsmæssigt i forhold til naturpleje, da får spiser de blomstrende urter og lader græsset stå urørt hen. Dermed forsvinder urterne og naturværdien falder. Med naturpleje for øje vil det være bedre med kvæg eller heste, da disse primært er græsædere og lader blomsterne stå. Dermed øges biodiversiteten og naturværdien. Det er vigtigt, at de græssende dyr ikke er arter, der indgyder frygt, da militære brugere skal kunne benytte områderne uden problemer. Man kan eventuelt benytte shetlandsponyer til græsning, da de er små. For Islandske heste og Shetlandsponyer gælder, at kravet om læskure kan fraviges, hvis betingelserne for tilstrækkeligt læ og tørre liggepladser er opfyldt. Hvis det ikke er muligt at afgræsse med kvæg og heste, afgræsses der med de dyr, som er mulige at skaffe og stadig uden tilskudsfodring.

I sommerperioden er der ca. halvanden måned uden militæraktiviteter på Gniben. I denne periode vil det være muligt at indføre græsning nord for det nordlige perimeterhegn. Ved etablering af hegn til de græssende dyr vil publikums adgang til området desuden begrænses. En sådan fysisk begrænsning er et ønske fra brugernes side, da publikum i dag bruger området i højere grad end tilladt.

I forbindelse med den tidligere drifts- og plejeplan blev der etableret en færirst ved Skilderhuset. Denne færirst er i dag uden funktion og ønskes fjernet.

I den tidligere drift- og plejeplan var der planlagt græsning på området syd for lejren. Dette anbefales ikke i denne drift- og plejeplan, da området er en lille sårbar lyng- og lavhede, der bedst bevares med delvis kratrydning hvert 10. år.

Det er et ønske fra de militære brugere, at landskabet holdes åbent. Græsning er en økonomisk hensigtsmæssig måde at holde området åbent, så længe græsningen ikke er i konflikt med den militære brug.

Samtidig sikres de lysåbne forhold, så de beskyttede naturtyper på arealet ikke forsvinder. Forsvaret er forpligtiget til at sikre beskyttet natur jf. naturbeskyttelsesloven.

Kanebjerg græsses af får

5.2.2 Tilgroning

Slåning

Der ønskes fortsat hhv. ekstensiv og intensiv slåning på dele af arealet. Desuden ønskes et kort over, hvor der skal slås ekstensivt og intensivt samt en plan for, hvornår det tørre græs skal fjernes. Dette skyldes bl.a., at der er åbent hus midt i august, hvor der er flyvning med helikopter. Hvis det tørre græs stadig ligger på området, hvirvler det op og flyver rundt blandt de besøgende.

Den lille, sjældne plante dansk astragel var tidligere kendt fra spidsen af Sjællands Odde. Dansk astragel er tæt knyttet til beskyttede kystoverdrev i Storebæltsregionen. I forrige planperiode var det beskrevet, at der skulle tages hensyn til planten i forbindelse med slåningen. Dette skulle gøres for at sikre de lysåbne forhold, så den sjældne plante på arealet ikke forsvinder.

Dansk Astragel er ikke genfundet ved besigtigelse i 2019. Det er uvist, hvor den præcist har vokset, men i det område, hvor den formodes at have været, er der enten et tykt græsførnelag eller helt tæt kortklippet plæne. Ingen af delene vil kunne på sigt opretholde en bestand af dansk astragel, og det formodes derfor, at den er forsvundet fra området. Det er derfor ikke nødvendigt at tage hensyn til den i denne planperiode.

Landskab på Sjællands Odde

5.2.3 Hydrologi

Vandhul

For at sikre lys til overfladen kan det blive nødvendigt at fjerne vegetation fra vandhullet, således at de fredede padder i tilknytning hertil ikke forsvinder. Dette må bero på en konkret vurdering i løbet af planperioden. Der er ikke behov for oprensning af sediment. Forsvaret er forpligtiget til at sikre fredede og beskyttede arter jf. naturbeskyttelsesloven og habitatdirektivet.

5.2.4 Slitage og forstyrrelser

Der er mangel på naturlig forstyrrelse og slitage. Dette kunne eksempelvis opnås ved helårsgræsning uden tilskudsfodring. Ved den hidtidige græsningsform er der dannet et tykt lag førne, der hindrer urternes vækst. For at leve op til forpligtigelserne i forhold til naturlovgivningen er det derfor ønskværdigt med større græssende dyr for at opnå naturlig forstyrrelse og mere naturligt græsningstryk i løbet af året. Ved en højere grad af forstyrrelse og slitage vedligeholdes raste- og levesteder for en lang række dyr.

5.2.5 Invasive arter

Rynket rose

Rynket rose er fjernet på Kanebjerg, men findes stadig rundt omkring i terrænet og langs skrænterne, i fåreindhegningerne og som prydhække. Prydhækkene er sandsynligvis ikke noget problem spredningsmæssigt. Dette skyldes, at de flere steder er omkranset af asfalt og /eller at der slås intensivt rundt om. Dermed er spredningspotentialet begrænset, og det er derfor ikke nødvendigt at fjerne disse for nuværende. Derimod skal rynket rose fjernes i græsningsfolden og ved skrænterne.

Ude på spidsen, nord for det nordlige perimeterhegn, vokser en del rynket rose. Når disse bevoksninger af rynket rose fjernes, skal der evt. plantes noget andet, da der fortsat ønskes vegetation af hensyn til den militære brug. Hvis der ønskes beplantning inden for de arealer, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, skal kommunen ansøges om dispensation hertil.

Det vil være en fordel at skære rynket rose ned forud for græsningen, da de græssende dyr gerne spiser de nye skud af rynket rose. På denne måde er det muligt på ca. 5-10 år at bekæmpe arten på de pågældende områder.

Det er ikke nødvendigt at bekæmpe rynket rose på IPA, da deres spredning er forhindret pga. den intensive pleje.

Forsvaret har en forpligtigelse til at bekæmpe invasive arter, desuden

vil bekæmpelse af rynket rose være med til at holde landskabet lysåbent, da den militære brug ellers vil forringes.

Kæmpe-bjørneklo

Kæmpe-bjørneklo findes rundt omkring i terrænet. De blomstringsmodne individer (dvs. de kraftige individer) rodstikkes i starten af april med en opfølgende indsats 14 dage senere. Såfremt der alligevel er individer, som går i blomst i løbet af sommeren, skal disse skærmkappes.

Forsvaret har en forpligtigelse til at bekæmpe invasive arter, desuden vil bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo være med til at holde landskabet lysåbent, da den militære brug ellers vil forringes.

Shelterplads

Gyvel

Gyvel findes i mindre nedgræssede forekomster i afdeling 2e, i en gammel, tæt bestand øst for den offentlige P-plads i afdeling 3e og i små spredte forekomster i afdeling 5a.

Gyvel er ikke længere opført på Miljøstyrelsens liste over invasive arter. Der skal derfor kun bekæmpes gyvel, såfremt denne udgør et problem for de militære brugere af området, eller hvis den er i spredning, og dermed udgør et problem for eksisterende beskyttet natur, som Forsvaret er forpligtiget til at bevare.

Gyvel holdes bedst på et uproblematisk niveau ved hjælp af græsning jf. Id 3-1 og 3-7. Totalt udryddelse ved mekanisk bekæmpelse er omkostningstungt og ineffektivt, og anbefales derfor ikke, med mindre det er et ønske fra de militære brugere. I afdeling 5a fjernes gyvel i forbindelse med Id 1-1.

Japan-pileurt

Japan-pileurt er svær at bekæmpe. De mulige metoder er oprykning, opgravning, slåning, græsning plantning af skygge-planter og kemisk bekæmpelse. Sidstnævnte skal så vidt muligt undgås, for at undgå gift i naturen. Det er dog den mest effektive metode.

Det anbefales at nyetablerede individer rykkes op/rodstikkes, da dette svækker mere end en slåning. Veletablerede individer graves op eller slås. Det er vigtigt ikke at efterlade plantedele, da disse kan etablere sig igen.

Japansk pileurt er svær at bekæmpe ved opgravning da der kun skal være ca. 1 cm lang stump tilbage af rod- eller stængeldele, for at planten kan skyde igen. Ved større bestande vil opgravning kun være muligt med maskiner. Det opgravede materiale skal bortskaffes så der ikke kan ske en genetablering.

Slåning kan ikke udrydde japansk pileurt, men kan hindre at den breder sig yderligere. Slåning bør foretages hyppigt, og bør fortsætte mindst 10 år. Efter et par års hyppige slåninger skulle planten dog være så svækket, at der kun skulle være behov for et par slåninger om året. Slåning kan med fordel startes allerede om vinteren. Vær dog opmærksom på at slåning kan øge skudtætheden. Det afklippede materiale skal bortskaffes så der ikke kan ske en genetablering, selv små 1 cm lange stykker af stænglen kan skyde til nye planter, hvis det efterlades på jorden.

5.2.6 Fortidsminder

Langs det sydlige perimeterhegn findes et beskyttet jorddige. Der er ingen behov for indsats i forbindelse med jorddiget.

5.2.7 Beplantningspleje

I den tidligere drifts- og plejeplan er der planer om en konvertering til løvtræblandinger flere steder på terrænet. Dette er ikke gennemført og det ønskes heller ikke gennemført. Bevoksningerne kan derimod vedligeholdes efter behov.

På området sydvest for Soelgården, hvor der i forrige planperiode er fjernet vegetation, ønskes plantning af træer og/eller buske således, at garager og lagerhaller ikke ses så tydeligt fra vest. Vegetationen skal passe bedst mulig ind i landskabet.

5.2.8 Formidling, færdsel og adgang

Lejrplads

I forbindelse med den tidligere drift- og plejeplan er der etableret en lejrplads med et shelter i et lille kratområde langs den vestlige kyst. I dag ønskes der ikke en lejrplads på området, da Forsvaret ikke ønsker folk på området om aftenen og om natten. Derudover er det Forsvarets ansvar, hvis der sker en ulykke i forbindelse med shelteret. Når tiden kommer, hvor shelteret trænger til renovering, kan det overvejes om shelteret skal rives ned frem for at blive renoveret. Der er endnu ikke opsat skilte ved lejrpladsen, som beskriver de begrænsninger, der er for brugen af lejrpladsen. Dette bør gøres snarest.

Infostandere

Infostanderen på parkeringspladsen med regler for adgang og færdsel er misvisende og i øvrigt stærkt afbleget af solen og skal derfor skiftes ud. Der ønskes desuden en infostander med regler for adgang og færdsel ved Skilderhuset.

Shelterplads på Sjællands Odde

6. Visioner

Dette kapitel giver en beskrivelse af de langsigtede visioner for landskabstyperne og arealudviklingen på Sjællands Odde. Det omfatter en vurdering af de såkaldte landskabstyper, der beskriver visionen for fordelingen af det lukkede, halvåbne og det åbne landskab på større delarealer. Ligeledes omfatter beskrivelsen de såkaldte arealudviklingstyper, der understøtter den langsigtede vision for udviklingen af tilstanden på arealet.

Opdelingen af de militære øvelsesterræner i lukkede, halvåbne og åbne landskaber og deres militære naturmæssige udviklingsmål er beskrevet nærmere i publikationen Arealudviklingskatalog, Et værktøj til arealplanlægning på Forsvarets arealer, Forsvaret, (herefter "FBE, 2013"). Hver landskabstype omfatter en række arealudviklingstyper, der nærmere beskriver det typiske landskab og dets naturindhold.

Ønsker for den fremtidige udvikling af landskabstyperne på Sjællands Odde fremgår af Figur 6-1.

Det er visionen, at Sjællands Odde fortsat skal være præget af sammenhængende åbne arealer. Overordnet set ønskes det, at området fremstår på samme måde som i dag.

Figur 6-1 Kortet viser både de nuværende og de fremtidige landskabstyper på Sjællands Odde. Der er ikke lagt op til at ændre på disse landskabstyper, hvorfor de nuværende og fremtidige landskabstyper er identiske.

Det åbne landskab

Det åbne landskab er uden træbevoksning, men ofte med naturelementer som levende hegn, krat mv. Det åbne landskab er kendetegnet ved lavt voksende urte- og græssamfund, og slettearealer, der for nyligt har været i landbrugsmæssig omdrift. På Sjællands Odde findes store områder med overdrev, en enkelt eng samt få øvrige sletteområder.

Figur 6-2. Eksempel på det åbne landskab.

Figur 6-3. Eksempel på åbent landskab på Sjællands Odde.

Det halvåbne landskab

Det halvåbne landskab kan have karakter af spredt bevoksning med naturlig indvandring af træer. Landskabstypen kan beskrives som skov med åben struktur eller mere spredt bevoksning med f.eks. grupper af træer og buske. På Sjællands Odde findes mindre områder med halvåben vegetation, bl.a. omkring den primitive lejrplads.

Figur 6-4. Eksempel på det halvåbne landskab.

Figur 6-5. Eksempel på det halvåbne landskab på Sjællands Odde.

Det lukkede landskab

Det lukkede landskab er karakteriseret med høj bevoksningsgrad. Området vil ofte kunne karakteriseres som løv-, nåle- eller sumpskov. På Sjællands Odde findes et enkelt område med lukket vegetation. Dette er langs det sydlige perimeterhegn.

Figur 6-6. Eksempel på lukket landskab.

Figur 6-7. Eksempel på lukket landskab i den sydlige ende af Sjællands Odde.

7. Aktiviteter

Dette kapitel beskriver, på baggrund af kapitlerne Målsætning, Status og Analyse, den konkrete, praktiske realisering af indsatsprogrammet på det enkelte delareal. Dette sker som en udmøntning af de modeller, der er beskrevet i Bilag 9.3. Hertil kommer aktiviteter, som ikke er omfattet af en model, og som derfor beskrives mere grundlæggende. Afsnittet kan omsættes direkte til arbejdsbeskrivelser.

Det vedlagte aktivitetskort (Kortbilag 2) illustrerer de overordnede planlagte drifts- og plejetiltag i den kommende planperiode (15 år). De enkelte aktiviteter er nærmere beskrevet i nedenstående afsnit. Størstedelen af aktiviteterne knyttes til en række modeller, der er nærmere beskrevet i Bilag 9.3. Modellerne beskriver den drift, der skal gennemføres på det enkelte areal og kan betragtes som en værktøjskasse. Modellerne skal sikre opfyldelse af målsætningerne på sigt og bygger i vid udstrækning på rammer og vilkår jf. FES, 2019.

De første afsnit omfatter aktiviteter, der kan henføres til specifikke modeller. Efterfølgende gennemgås aktiviteter, der ikke er suppleret af egentlige modelbeskrivelser.

For hver aktivitetsgruppe opstilles en tabel over de planlagte aktiviteter. Tabellen indeholder kolonner med oplysninger om: Id, lokalitet, afdelinger, areal, udførelsestidspunkt og aktivitetsbeskrivelser. Id-nummeret fremgår også af aktivitetskortene og kobler kort og tabel sammen. Arealet angiver den omtrentlige størrelse i hektar (hvis ikke andet er angivet).

Under aktivitetsbeskrivelser uddybes den enkelte aktivitet.

7.1 Rydning

Der skal gennemføres delvis rydning af et enkelt areal. Der henvises til aktivitetskortet, hvor arealerne er indtegnet og Id- nummeret kan genfindes. Som udgangspunkt fjernes alt materiale fra arealet. Der kan være andre hensyn i skovområder. Rydningerne foretages efter model 1: Rydning (bilag 9.3).

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
1-1	Område syd for lejren	Afd. 5	2,79	Første gang i 2021, her efter én gang hvert 10. år	Ekstensiv/delvis rydning Området syd for lejren ryddes ekstensivt og kun delvist for krat hvert 10. år for at hindre tæt tilgroning. Rydningen skal foregå motormanuelt af hensyn til den sårbare lavhede. Det ryddede materiale fjernes fra området. Dette gøres for at sikre de lysåbne forhold, så de beskyttede naturtyper på arealet ikke forsvinder. Forsvaret er forpligtiget til at sikre beskyttet natur jf. naturbeskyttelsesloven.

7.2 Slåning

Generelt slås der med opsamling af den afslåede biomasse. Dette gøres for at sikre et åbent eller halvåbent landskab og samtidig fjerne næringsstoffer, så en god naturtilstand kan opretholdes.

Samtidig bliver der slået i mosaik, så nogle områder ikke slås med samme frekvens og fremstår med højere vegetationshøjde. Herved får nogle planter lov til at blomstre og nogle får lov til at spire i eksponeret jord. Aktiviteten foretages i hht. Model 2: Slåning (bilag 9.3).

Der er planlagt slåning på spidsen af Gniben samt på området omkring slæbestedet på vestkysten.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivetsbeskrivelse
2-1	Nord for det nordlige perimeterhegn	Afd. 1	1,82	Første gang i 2020. Derefter en gang årligt.	Slåning med opsamling Den yderste spids af Gniben (nord for perimeterhegnet) plejes med ekstensiv slåning på størstedelen af arealet. Tidligst 15/8, da dette vil sikre mulighed for, at urterne kan nå at sætte frø, og at der sommeren igennem er nektarplanter og ynglemuligheder for insekterne. Materialet fjernes efter tørring. Slås med så lav klippehøjde som muligt. Må ikke jordbearbejdes, gødes eller sprøjtes. Det er et ønske fra de militære brugere, at området fremstår lysåbent og med gode udsigtsforhold som i dag. Samtidig sikres de lysåbne forhold, så de beskyttede naturtyper på arealet ikke forsvinder. Forsvaret er forpligtiget til at sikre beskyttet natur jf. naturbeskyttelsesloven.
2-2	Nord for det nordlige perimeterhegn	Afd. 1	2,98	Første gang i 2020. Derefter en gang årligt	Intensiv slåning Arealerne langs batterilinen, 12.7 mm. maskinkanonen og på landingspladsen for minidroner slås intensivt. Materialet opsamles. Må ikke gødes eller sprøjtes. Det er et ønske fra de militære brugere, at der er ubesværet adgang til arealerne.
2-3	Syd for den primitive lejrplads	Afd. 4	0,49	Første gang i 2020. Derefter en gang årligt	Intensiv Slåning Området syd for lejrpladsen frahegnes, således at man kan gå uhindret ned til slæbestedet samt i området med målskiver. Arealet slås intensivt. Materialet opsamles. Må ikke gødes eller sprøjtes. Det er et ønske fra de militære brugere, at der er ubesværet adgang til arealerne.

7.3 Græsning

Græsning følger Model 3 (bilag 9.3), hvilket indebærer, at der ikke må tilskudsføres på arealerne. Det betyder, at græsningstrykket skal være tilpasset, så de græssende dyr kan leve udelukkende af vegetationen på terrænet. Dette sikres i forpagtningsaftalerne.

Antal af dyr og intensitet af afgræsning tilpasses formålet med afgræsningen (naturpleje). Græsningstrykket beskrives i kontrakterne og vurderes løbende, om der skal ske justeringer. Id-nummer i parentes henviser til nummeret i den forrige drifts- og plejeplan.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
3-1	Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4	7,18	2020	Græsning Græsning skal optimalt set planlægges som meget ekstensiv hel-årsgræsning med heste- eller kvægracer. Hvis dette ikke er muligt, afgræsses der med de dyr, som er mulige at skaffe. Ingen tilskudsfordring. Det er et ønske fra de militære brugere, at landskabet holdes åbent. Græsning er en økonomisk hensigtsmæssig måde at holde området åbent, så længe græsningen ikke er i konflikt med den militære brug. Samtidig sikres de lysåbne forhold, så de beskyttede naturtyper på arealet ikke forsvinder. Forsvaret er forpligtiget til at sikre beskyttet natur jf. naturbeskyttelsesloven.
3-2	Ved skilderhuset	Afd. 4		2022	Fjernelse af færst Færst ved skilderhuset er uden funktion og ønskes fjernet. Dette er et militært ønske.
3-3	Nord for det nordlige perimeterhegn	Afd. 1	1,60	2022	Hegning Hegning af det nordlige areal med henblik på græsning jf. Id 3-5. Hegn til græssende dyr kan også hjælpe med at styre publikums færdsel, så der ikke opstår konflikter med de militære brugere.
3-4	Nord for det nordlige perimeterhegn	Afd. 1	1,60	2022-2034	Græsning Græsning i sommerperioden, dvs. i perioden uden militære aktiviteter. Græsning skal optimalt set planlægges som meget ekstensiv hel-årsgræsning med heste- eller kvægracer. Hvis dette ikke er muligt, afgræsses der med de dyr, som er mulige at skaffe. Ingen tilskudsfordring
3-5	Øst for offentlig parkeringsplads	Afd. 3e	0,43	2022	Hegning Området, der er groet til i gyvel, kan hegnes med henblik på græsning jf. Id 3-7. Det er mest optimalt, hvis hegning kommer til at hænge sammen med en eksisterende hegning.
3-6	Øst for offentlig parkeringsplads	Afd. 3e	0,43	2022	Græsning Området, der er groet til i gyvel, kan græsses. Dog under forudsætning af, at græsningen ikke er i konflikt med den militære brug. Græsning er den mest omkostningseffektive metode til at undgå, at gyvel optræder problematisk.
3-7	Kanebjerg	Afd. 3a	1,09	2020	Græsning af Kanebjerg I forbindelse med en kystsikringssag, er der en forpligtigelse fra kommunen om at Kanebjerg skal græsses.
3-8 *Ej på kort	Området mellem det sydlige og det nordlige perimeterhegn	Afd. 2, 3 og 4		2024	Evaluerings af græsning Såfremt der ændres i, hvilke arter, der afgræsser arealerne, skal der foretages en evaluering af dette. Dette skal sikre, at de nye græsningsforhold ikke er til gene for den militære anvendelse.

7.4 Hydrologi

Gennemføres efter model 4.

Der er planlagt fjernelse af vegetation for at sikre lys til overfladen.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivetsbeskrivelse
4-1	Det lille vandhul	4a	0,07	Vurder i 2024 Genvurder hvert 5. år	Fjernelse af vegetation For at sikre lys til overfladen kan det blive nødvendigt at fjerne vegetation fra vandhullet. Dette må bero på en konkret vurdering i løbet af planperioden. Der er ikke behov for oprensning af sediment. Det er et ønske fra de militære brugere at bevare landskabet, som det er. Der gøres opmærksom på at tilstanden ikke må ændres uden forudgående dispensation.

Gytel

7.5 Bekæmpelse af invasive arter

Gennemføres efter model 5 (bilag 9.3).

Der er planlagt bekæmpelse af rynket rose, kæmpe-bjørneklo, gyvel og japan-pileurt. Kort over udbredelse i 2019 ses på figur 4-1. Aktiviteterne nedenfor fremgår ikke af kortbilag 2.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
5-1 Ej på kortbilag	Hele området	Afd. 1-5	25,3	Hvert år	Rynket rose Overvågning og bekæmpelse Rynket rose bekæmpes mekanisk ved opgravning/slåning i det omfang der er nødvendig, gerne efterfulgt af græsning.
5-2 Ej på kortbilag	Hele området	Afd. 1-5	25,3	Hvert år	Kæmpe-bjørneklo Overvågning og bekæmpelse Individer af kæmpe-bjørneklo rodstikkes om foråret. Gentages efter 14 dage.
5-3 Ej på kortbilag	Hele terrænet	Afd. 1-5	25,3	Hvert år	Gyvel Overvågning og bekæmpelse Gyvel bekæmpes mekanisk ved opgravning/slåning før frøsætning, de steder hvor det vil kunne bidrage til militære kulisser. Evt. efterfulgt af græsning.
5-4 Ej på kortbilag	Vestsiden af vejen ved indgangen til terrænet	Afd. 4f	0,01	Hvert år	Japan-pileurt Overvågning og bekæmpelse ved rodstikning af nyetablerede individer. Opgravning og slåning af ældre individer.

7.6 Offentlighedens adgang

Gennemføres efter model 6.

Der er planlagt opsætning af ordensreglement og skilte.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
6-1	Vest for Soelgården	2a		2022	Opsætning af skilt ved lejrplads Der opsættes et skilt med de begrænsninger, der er for brugen af lejrpladsen. Dette er et militært ønske, da det er vigtigt, at folk er bekendt med begrænsningerne, når de er inden for det militære område.
6-2	Vest for Soelgården	2a		Ved behov	Evt. nedrivning af shelter Når shelteret trænger til renovering kan det overvejes at rive det ned frem for at renovere. Dette er et militært ønske, da overnattende gæster på området kan være problematisk for hold til den militære brug af området.
6-3	Indkørslen til terrænet og den offentlige p-plads	Afd. 3 og 4		2020	Opsætning af Infostandere Infostandere med kort og ordensreglement opsættes ved indkørslen til terrænet og ved den offentlige p-plads (v. nordlige perimeterhegn). Sidstnævnte erstattes, da det er misvisende og afbleget.

7.7 Beplantningspleje

Gennemføres efter model 7.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
7-1	Hegn rundt om lagerhaller og bygninger ved Soelgården.	Afd. 4e	0,43	2020-2022	Plantning af træer/buske Plantning af hjemmehørende og egnskarakteristiske arter, således at hegn og lagerhaller ikke er så tydelige udefra. Dette er et æstetisk ønske fremsat af områdets brugere. Der gøres opmærksom på, at beplantning af et areal større en 0,5 ha er i strid med kommuneplanen.

8. Referencer

Danmarks Miljøportal (2019)

www.naturdata.miljoeportal.dk

EU-kommissionen (1992)

Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

FES (2019)

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for Drifts- og Plejeplaner Bilag 5 til FESBST 610-6. 2019

FES (2019a)

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for Drifts- og Plejeplaner Underbilag 1 til Bilag 5 til FESBST 610-6. 2019

FES (2019b)

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for Drifts- og Plejeplaner Underbilag 2 til Bilag 5 til FESBST 610-6. 2019

FBE (2013)

Arealudviklingskatalog. Et værktøj til arealplanlægning på Forsvarets arealer. Forsvaret.

Forsvarsministeriet (2012)

Forsvarsministeriets miljø- og naturstrategi 2012-2015. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

Forsvarsministeriet (2016)

Forsvarsministeriet (2016)

Forsvarets Miljø- og energistrategi 2016-2020. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse (2015)

Strateginotat vedr. Forsvarets anvendelse og udvikling af Sjællands Odde.

Kulturministeriet (2013)

BEK nr. 1190 af 26/09/2013. Bekendtgørelse om beskyttede sten- og jorddiger og lignende.

Miljø- og Fødevareministeriet (2018)

BEK nr. 1466 af 06/12/2018. Bekendtgørelse om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Søværnets Operative Kommando (2004)

Søværnets Taktik- og Våbenskole, Artillerikursus Sjællands Odde, Drift- og plejeplan 2005-2019.

Naturbasen (2019)

www.naturbasen.dk

Søgaard og Asferg (2007)

Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV. Faglig rapport fra DMU nr. 635.

9. Bilag

9.1 Kortbilag

Der er følgende kortbilag:

- 1: Grundkort Sjællands Odde
- 2: Aktivitetskort Sjællands Odde

9.2 Forsvarets generelle visioner for arealudvikling

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner og arealer, hvorpå der eksempelvis er anlagt flyvestationer, er erhvervet over en hundrede år lang periode. En stor del udgøres af arealer, der tidligere har tjent land og skovbrugsmæssige formål. I takt med at jordbrugsdriften er ophørt eller ekstensiveret, er der på mange arealer blevet plads til den natur, der ellers er trængt i det omgivende intensivt udnyttede danske landskab. Ca. halvdelen af Forsvarsministeriets samlede areal er udpeget som Natura 2000 område, og ca. halvdelen heraf udgør naturtyper, der er udpegningsgrundlag for områderne. 2/3 af de udpegede naturtyper er i høj eller god naturtilstand. Ligeledes huser Forsvarsministeriets arealer et bredt udsnit af internationalt prioriterede og beskyttelseskrævende arter. Til dette kommer en række dansk beskyttede naturtyper, f.eks. næsten 1.000 søer samt moser, heder, overdrev mv. I alt ca. 15.000 ha er således registreret som beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Der findes herudover 147 km beskyttede vandløb. Endelig rummer Forsvarsministeriets arealer værdifulde og typiske danske natur- og kulturlandskaber med et bredt og stabilt indhold af karakteristiske og ikke beskyttelseskrævende arter. Med indholdet af landskaber, naturtyper og arter og med mulighed for at give råderum for dynamik og processer er Forsvarsministeriets arealer et meget væsentligt bidrag til at bevare og udvikle biodiversiteten i Danmark og Europa.

Forsvarsministeriets miljø- og naturstrategi fra 2012-15 lægger vægt på, at der opretholdes en naturtilstand på Forsvarsministeriets arealer, der skaber de bedste betingelser for bevarelsen af den naturlige flora og fauna. Det væsentligste virkemiddel hertil er at fortsætte ekstensiveringsprocessen, således at der i planlægningen - sammen med hensynet til udvikling af områdernes funktionalitet som uddannelsessteder - indlægges et overordnet hensyn til biodiversiteten med tilhørende dynamik og naturlige processer. Dette kræver en holistisk tilgang til arealforvaltningen, således at den klassiske sondring mellem skov-, landbrugs- og naturarealer afløses af en opfattelse, der på lang sigt udvikler landskab og natur i en integreret form på hele terrænet og ligeledes afstemt med landskaber og naturtyper i lokalområdet. Et redskab hertil er at opstille og beskrive den langsigtede landskabs- og naturudvikling i form af visioner for udviklingen på de enkelte delarealer. Hermed sikres en fælles referenceramme for de arealforvaltnings- og planlægningsmæssige tiltag.

De større militære områder udgør arealmæssigt en væsentlig del af konkrete lokalområder i Danmark, hvor de ligger ruralt og med en klar underrepræsentation af vejanlæg og bebyggelse. De større områder repræsenterer ofte flere landskabstyper.

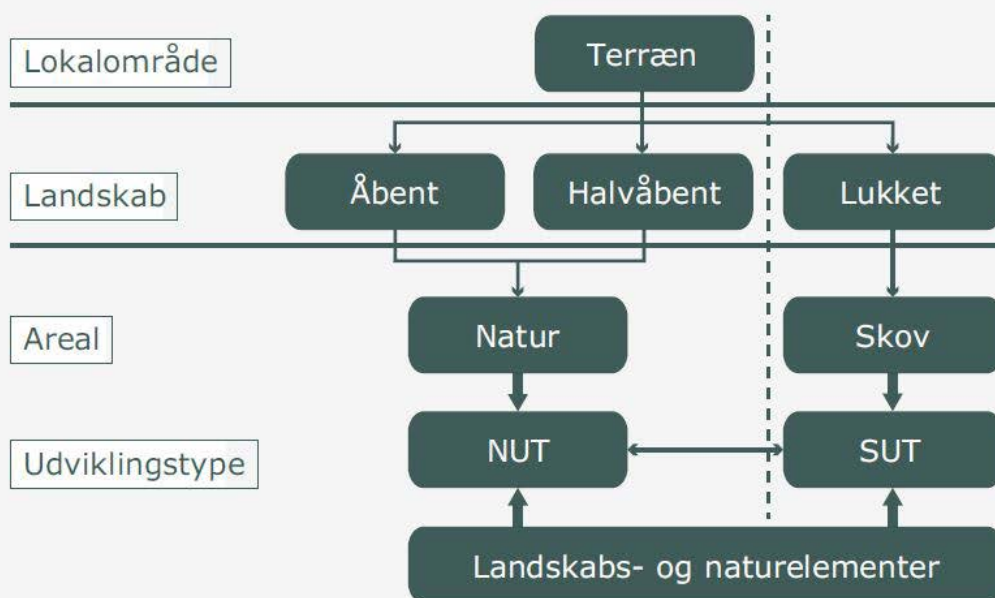
Karakteristisk for mange er kyst-, klit- og hedelandskaber, ikke mindst skydeområderne, hvor de åbne landskaber bruges som nedslags- og målområder. En meget stor del udgøres af egentlige kulturlandskaber, særligt åbne områder, der er udviklet igennem agerbrug og skovdrift, hvoraf store dele er skabt igennem målrettet klittilplantning eller egentlige skovbrugsformål, men hvor der også er væsentlige militære interesser, f.eks. i form af uddannelse i kamp i lukket terræn. En række arealer, særligt øvelsesarealerne, er præget af landskaber, der kan karakteriseres som "halvåbne", dvs. åbne arealer med spredt og ofte gruppevis bevoksning. Denne struktur er i mange tilfælde et produkt af en målsætning om at kunne tilrettelægge øvelser, så der skabes mulighed for kombineret skjul og fremrykning i samme område. Det halvåbne landskab er ligeledes et resultat af et åbent landskab, der er under naturlig tilgroning. De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder.

Det er på dette grundlag hensigtsmæssigt at udvikle tre typer af landskaber: Det åbne, det halvåbne (kratlandskab) og det lukkede (skovbevokset) - styret overordnet af en række vektorer, hvoraf de militære målsætninger og hensynet til naturbeskyttelse vægtes højest, og hvor publikumshensyn inddrages i størst muligt omfang.

Med denne grundstruktur kan udviklingen af det enkelte areal systematiseres i arealudviklingstyper, der for de åbne og halvåbne områder betegnes naturudviklingstyper og for de lukkede (skovbevoksede) områder betegnes skovudviklingstyper.

Opdelingen bygger ikke på en fordring om, at "natur" og "skov" anskues adskilt, men på at der i dansk skovbrug de sidste 10 år er udviklet et koncept for skovudviklingstyper, som er institutionaliseret og bredt anerkendt. Beskrivelsen af naturudviklingstyper skal ses som en parallel hertil dækkende ikke-bevoksede og delvist bevoksede områder, således at ethvert areal som udgangspunkt pålægges en arealudviklingstype. Skovudviklingstyper vil typisk dække skovbevoksede arealer, mens naturudviklingstyper vil dække øvrige arealer (undtaget bebyggede områder, baneanlæg, veje etc.), hvoraf en stor del er pålagt administrative reguleringer efter naturbeskyttelses- og miljømålslovgivningen, mens visse arealer er ubeskyttede. Der er høj grad af interaktion imellem typerne. Grundlæggende er mange såvel bruger- som naturbeskyttelsesinteresser tilknyttet overgangszonen fra et areal til et andet, og ud fra visionen om en integreret og holistisk arealforvaltning skal skovudviklingstyperne og naturudviklingstyperne ses i meget tæt sammenhæng. Den eneste årsag til, at der her sondres er, at skovudviklingstyperne er et defineret og anerkendt koncept til udvikling af naturindhold på skovbevoksede områder, hvorimod naturudviklingstype-begrebet først for nyligt er formuleret.

Figur 9-1. Diagram over flowet fra landskab over areal til arealudviklingstype. Den lodrette stiplede linje indikerer den administrative opdeling i planlægning for skov (skovudviklingstyper) og natur (naturudviklingstyper), men samtidig at skov og natur ud fra en biodiversitetssynsvinkel ikke kan adskilles. Den vandrette pil nederst tilkendegiver muligheden for, at der med naturudviklingstyper på sigt kan udvikles arealer og landskaber, der er lukkede, og tilsvarende at der med skovudviklingstyper kan udvikles halvåbne arealer og landskaber. Landskabs- og naturelementer er mindre enheder, men fortsat vigtige for den samlede funktionalitet.

Strukturen i form af landskabstyper og natur- og skovudviklingstyperne er skitseret på Figur 9-1, hvor det fremgår, at arealudviklingstyperne kan henføres til enten et åbent eller et halvåbent landskab. Med dette kan der foretages en systematisering, idet det åbne og halvåbne landskab grundlæggende kan defineres og derefter parres med de forskellige naturudviklingstyper, mens skovudviklingstyperne vil høre sammen med det lukkede landskab.

Landskabstyper

De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder. Mindre arealer, der er bevokset med træer, f.eks. hegn, krat og remiser, er at opfatte som landskabs- og naturelementer. Det samme gælder søer og vandløb.

Landskabstyper skal have en sammenhængskraft og en vis individuel størrelse. Samtidig bør de ud fra en naturmæssig vurdering planlægges, så de giver harmoni, det vil sige, at den halvåbne type sikrer overgangen fra åben til lukket, selvom der kan være militære brugsformål, der tilsiger en mere brat overgang fra tæt bevoksning (skjul) til helt åbent areal (ildterræn).

Landskabstyper skal ydermere ses i en topografisk kontekst. Topografien skaber i sig selv et landskab, og bevoksningsgraden skal afstemmes med topografiske forhold, herunder såvel æstetik, udsigtsforhold, kystnærhed mv. som militære fordringer i forhold til dækning og udsyn, hvor topografien i sig selv er en afgørende faktor.

Et vigtigt forhold er landskabstypernes funktionalitet i forhold til opretholdelse og styrkelse af biodiversitet. I denne sammenhæng skal der lægges vægt på såvel et højt naturindhold i form af stabile naturtyper og levesteder som på landskabets strukturelle sammenhængskraft, der skal sikre plante- og dyresamfundenes naturlige spredning og genetiske udveksling.

Åbent landskab

Et yderpunkt i forhold til bevoksningsgrad er landskabet helt uden træbevoksning. Dette er kendetegnende for en stor del af de landskaber og naturtyper, der findes på Forsvarsministeriets arealer, f.eks. de store klit- og hedeområder på Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn og eng- og strandengsarealer på en række kystnære skydeområder. Naturmålsætningen for disse arealer vil som udgangspunkt være at sikre det helt åbne landskab, men de militære interesser kan fordre en vis grad af f.eks. gruppevis bevoksning.

Den naturlige udvikling er, at sådanne områder på sigt gror til, og der vil kræves en konstant plejeindsats for at hindre denne naturlige proces. De relevante behandlingsmodeller vil typisk være rydning, slåning, afbrænding eller afgræsning, hvormed man vil kunne bevare det åbne landskab.

En variation af det åbne landskab er landskabet med enkeltstående træer eller enkelte indslag af grupper af træer, f.eks. en lille lund, et krat eller et levende hegn. Sådanne strukturer medfører ikke en grad af halvåbenhed, men skal ses som naturelementer i det åbne landskab.

Halvåbent landskab

Det halvåbne landskab kan have en karakter af jævnt spredt bevoksning – typisk i tilfælde, hvor der sker en naturlig indvandring af træer gennem frøspredning. Tætheden af træer vil her typisk være størst tæt på frøkilden. Den spredte bevoksning kan også opstå ved bevidst pleje, så der ved rydning og slåning efterlades enkelttræer med en nogenlunde konstant afstand. Graden af åbenhed kan f.eks. angives ved en bevoksningskvotient.

Mere typisk er det dog, at det halvåbne landskab har en gruppevis bevoksning af træer, enten som produkt af, at klynger af træer udvikler sig i læ af hinanden, eller i kraft af topografi og små variationer i jordbunds- og hydrologiforhold. Den gruppevise struktur kan skabes aktivt ved jordbearbejdning og plantning og i er mange tilfælde en ideel struktur i forhold til militære øvelsesaktiviteter.

Det åbne og det halvåbne landskab udvikles gennem etablering af naturudviklingstyperne.

Lukket landskab

Det lukkede landskab er i denne sammenhæng synonym med skov, men der findes mange skovstrukturer og grader af lukkethed. Også skoven kan være jævnt eller gruppevis bevokset, og lukketheden skal ses vertikalt, hvor et tætsluttende kronedække giver en åben og artsfattig karakter i skovbunden, mens stort lysindfald vil sikre et mere udbredt bunddække og et lukket skovbundsbillede.

Blandt de egentlige skovudviklingstyper vil græsningsskoven være åben. Det samme gælder skovengen, som rettelig er en naturudviklingstype, snarere end en skovudviklingstype, men som traditionelt medregnes til skovudviklingstyperne.

Skovudviklingstyperne er strukturmæssigt meget varierede, og der vil i de fleste kunne findes delarealer, der har en meget lukket karakter. Det vil dog oftest være typer med lystræarter som hovedtræart, der giver den tætteste underskov, f.eks. egedominerede skove. Den urørte skov vil også skabe en tæt underskov og et kaotisk skovbillede. Det lukkede landskab udvikles gennem etablering af skovudviklingstyperne.

Naturudviklingstyper

På Forsvarsministeriets arealer udgør hede, overdrev, eng, mose og slette tilsammen en meget stor del af det samlede areal. Der er på dette grundlag foretaget en systematisering, der har resulteret i syv naturudviklingstyper: "Kysthede", "Indlandshede", "Overdrev", "Eng", "Mose", "Strand" og "Slette".

Skovudvikningstyper

Skovudviklingstyper beskriver på grundlag af kortlægning af dyrkningsvilkår på en given lokalitet den bevoksningstype, der ønskes på lang sigt og er således Forsvarsministeriets redskab til at gennemføre den skovpolitik, der er fastlagt. Skovudviklingstypen omfatter desuden en vurdering af muligheden for produktion samt en beskrivelse af de naturmæssige, kulturhistoriske og rekreative udviklingsmål for skovtypen. Skovens biologiske diversitet med fokus på at fremme den lysåbne skov og med løbende konvertering til løvskov prioriteres højt.

9.3 Modeller til lysåben natur

Mange aktiviteter går igen fra areal til areal og i øvrigt fra terræn til terræn. Det er derfor hensigtsmæssigt at samle de overordnede beskrivelser af identiske typer af aktiviteter, også kaldet "modeller". Samlet fungerer modellerne således som en værktøjskasse for beskrivelsen af de konkrete aktiviteter, der fremgår af det følgende afsnit, og som henfører aktivitetstyperne til de enkelte delarealer. Det er i nogle tilfælde tilstrækkeligt alene at henvise til en model, men i de fleste tilfælde suppleres med en yderligere beskrivelse af aktiviteten på den konkrete lokalitet. I en række tilfælde er tiltagene på det enkelte areal dog så individuelle, at det ikke er fundet hensigtsmæssigt at udarbejde en egentlig model. Her vil aktiviteten beskrives specifikt - i visse tilfælde med reference til en separat projektbeskrivelse.

Forsvarsministeriet har vedtaget en række generelle retningslinjer for arealdrift og -pleje, formuleret som bestemmelser. Materialet er retningsgivende for de opstillede aktivitetsmodeller, og en række af bestemmelsernes forskrifter er overført til modellerne og ligeledes til de generelle regelsæt, der er opstillet for Sjællands Odde. For yderligere oplysninger henvises til de enkelte bestemmelser:

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for Drifts- og Plejeplaner Bilag 5 til FESBST 610-6. 2019

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for Drifts- og Plejeplaner Underbilag 1 til Bilag 5 til FESBST 610-6. 2019

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for Drifts- og Plejeplaner Underbilag 2 til Bilag 5 til FESBST 610-6. 2019

En beskrivelse af de modeller, der tages i anvendelse på Sjællands Odde, er gennemgået detaljeret nedenfor. Det drejer sig om modeller, der beskriver rydninger og slåninger af lysåben natur, kultivering, pleje af bevoksninger, vedligeholdelse af dræn, bekæmpelse af invasive plantearter, hensyn til publikum og hensyn til særligt beskyttelseskrævende dyrearter.

Beskrivelsen af modellerne foretages på et overordnet niveau. Den konkrete lokale anvendelse af modellerne på Sjællands Odde er beskrevet i kapitel 7.

En række aktiviteter kan kræve myndighedstilladelse forud for gennemførelse. Hovedreglen er, at ethvert tiltag, der ikke regelmæssigt og igennem en årrække lovligt har været gennemført på et areal, kræver enten anmeldelse til eller tilladelse hos myndighederne. Emnet er uddybet under beskrivelsen af de enkelte aktivitetsmodeller. Kun de modeller, som er relevante for Sjællands Odde, nævnes.

Figur 9-2. Aktivitetstypernes tilladte gennemførselsperioder (FES, 2019).

Aktivitet	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skovning, flisning, knusning												
Fældning redetræer, kolonirugere												
Fældning redetræer, rovfugle og ugler												
Fældning hule træer og træer m. spættehuller												
Fældning redetræer, ørne, sort stork, rød glente												
Ødelægge digesvalereder												
Afbrænding af hede												
Slåning og rydning af hede												
Slåning af græsarealer 1. gang												
Oprensning vandhuller												

Signatur	Forklaring
	Aktiviteten må ikke gennemføres
	Aktiviteten bør ikke gennemføres
	Aktiviteten kan gennemføres

Model 1: Rydning

Rydning har til hensigt at genoprette lysåbenhed på tilgroede arealer, modvirke tilgroning og sikre det åbne og halvåbne landskab. Rydningen fjerner den høje og skyggende træagtige vegetation på arealet og sikrer, at der kommer lys ned til de lavtvoksende og lyskrævende planter og varme til de jordlevende smådyr. Rydning kan anvendes til bekæmpelse af invasive plantearter. Rydning kan desuden skabe en landskabstype, der er velegnet til militæruddannelse, hvor der er behov for udsyn og fri fremrykning. Hvor der er tale om delvis rydning, skabes en struktur, der egner til en kombination af skjul og fremrykning. En delvis rydning skaber desuden god landskabsæstetik.

Rydning kan iværksættes på alle lysåbne naturtyper, der er tilgroet eller er under tilgroning med træagtig opvækst. Særligt heder, overdrev, sletter, søer og moser og visse landskabselementer fx fortidsminder plejes ved rydning.

Af hensyn til blandt andet militæranvendelse, landskabsæstetik samt større dyr og fugle gennemføres rydningerne som en delvis rydning, hvor der efterlades træer og buske. Rydningens ønskede karakter indgår for de enkelte rydningsprojekter i de mere konkrete aktivitetsbeskrivelser i planlægningen. På beskyttede naturarealer skal det nedskårne materiale fjernes fra arealerne, hvis dette er muligt. Rydning kan foregå ved motormanuel eller maskinel nedskæring eller ved oprykning.

Af hensyn til dyrelivet må rydning ikke foretages i perioden 16. april til 15. juli.

Rydning medfører oftest en ændring af naturtilstanden og må på beskyttede naturarealer som udgangspunkt ikke udføres uden dispensation fra den relevante myndighed (typisk kommuner). For fredskovspligtige arealer kan der også kræves dispensation, hvis ikke skovlovens generelle muligheder for etablering af nye åbne naturarealer kan finde anvendelse.

Model 2: Slåning

Slåning med opsamling af afslået materiale gennemføres én gang i løbet af sæsonen for effektivt at medvirke til, at der kommer lys til frøspiring på jordoverfalden. Ved at opsamle det afslåede materiale fjernes den mængde næringsstoffer, som ved slåningstidspunktet findes i plantematerialet. Herved bidrager høslæt til at opretholde de ønskede næringsfattige vækstbetingelser på næringsfattige naturtyper. Opsamling udføres, så mindst 90 % af det afslåede

materiale fjernes. Det afslåede materiale skal presses i baller og deponeres ved kørefast vej, eller det kan deponeres i løs form ved kørefast vej efter nærmere anvisning. Hvilke muligheder, der anvendes, er afhængig af terræn, type af materiale, afsætningsmuligheder og fremkomsten af nye anvendelsesmuligheder, herunder til biomasse.

Intensiv slåning gennemføres flere gange i løbet af sæsonen, og første gang i april. På denne måde er risikoen for reder i græsset i ynglesæsonen minimal, dermed kan der slås igennem hele vækstsæsonen.

Model 3: Afgræsning

Ved et passende græsningstryk kan afgræsning modvirke tilgroning med høj urte- og græsvegetation samt træer og buske. I modsætning til rydning kan afgræsning kun sjældent genskabe lysåbne naturtyper, men først og fremmest bidrage til at vedligeholde eksisterende lysåbne arealer. I forhold til den militære arealudnyttelse kan afgræsning dog være problematisk

Hvis der findes områder hvor det vil være muligt at etablere græsning uden at det går ud over den militære brug af området, etableres dette i så store områder, at indhegning, udsætning og pasning af dyr bliver så rationel som muligt. Indenfor større hegnede arealer foretages afgræsningen om muligt i rotation i delhegn, så der opstår forskellige stadier af afgræsning. Art og race vælges efter lokale muligheder, egnethed, vegetationstyper, jordbund, hydrologiske forhold mv., men der tilstræbes at anvende robuste racer af kvæg eller heste. Hegning, vanding, læ og andre dyrevelfærdsmæssige forholdsregler skal tilgodeses igennem forpagtningsaftale. Afhængig af græsningstrykket og historikken kan afgræsning opfattes som enten vedligeholdende pleje af hidtidig tilstand eller en reel ændring af naturtilstanden. Påbegyndelse af afgræsning kan på den baggrund være dispensationskrævende i forhold til naturbeskyttelsesloven.

Model 4: Hydrologi

Padde yngler gerne i mindre vandhuller uden prædatorer såsom fisk. Da æggenes udvikling er afhængig af temperaturen i vandet, er det vigtigt at vandfladen er solbeskinnet, derfor er det vigtigt at sikre lys til vandfladen. For at opretholde vandhullet som mulig paddelokalitet, ryddes bredderne for vegetation når vandhullet er ved at gro til. Rydningen kan foregå ved motormanuel eller maskinel nedskæring.

Model 5: Invasive arter

Invasive arter udgør en væsentlig trussel for en række af de naturtyper og arter, der findes på Forsvarsministeriets terræner. Invasive arter er plante- eller dyrearter, der ved menneskets direkte eller indirekte hjælp er flyttet fra én del af verden til en anden og her påvirker biodiversiteten negativt.

Modellen opstilles som redskaber til forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter for at værne hjemmehørende og beskyttelseskrævende arter og naturtyper samt øvrige driftsmålsætninger på Forsvarsministeriets terræner mod negative effekter af invasive arter og for at modvirke, at terrænerne udgør udviklings- og spredningssteder for invasive arter.

Der er 20 terrestriske og 4 akvatiske plantearter, der er registreret som invasive arter i Danmark. Hertil kommer et mindre antal arter, som forekommer i Danmark i forholdsvis begrænset antal, men som vurderes at kunne optræde invasivt på sigt.

Der er store regionale forskelle på de invasive arters udbredelse, hyppighed, spredningspotentiale og skadevirkning. På Forsvarsministeriets arealer er der særlig fokus på følgende arter: rynket rose, bjergfyr, kæmpe-bjørneklo, japansk pileurt/kæmpe-pileurt og glansbladet hæg.

Alle invasive plantearter bekæmpes igennem en række af de ovenstående modeller, såsom rydning, slåning, afgræsning og afbrænding. I visse tilfælde er opgravning/-rykning praktisk overkommeligt. Kæmpebjørneklo kan bekæmpes kemisk under særlige forudsætninger, men ellers ved rodstikning, skærmpkapping, slåning og afbrænding. Bekæmpelsesmetoden afhænger af antallet af individer i bestanden, hvilket stadie bestanden befinder sig i, samt dens voksested.

Model 6: Publikumshensyn

Forsvarsministeriets arealer vil normalt være åbne for publikum efter de retningslinjer, der fremgår af ordensreglementet (placeret ved indfaldsveje til terrænet), når der ikke foregår militær aktivitet på arealerne (typisk helligdage, weekender og aftener). Visse skydeområder, flyvestationer, depot- og tankområder, tekniske installationer mv. kan være permanent afspærret for publikum af sikkerhedsmæssige hensyn i form af eksempelvis ved fare for udetoneret, sprængfarlig ammunition i området.

For at udvikle mulighederne for den offentlige rekreative brug af arealerne arbejder Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse målrettet på at etablere og vedligeholde samarbejder med relevante interesseorganisationer.

Gennemførelse af organiserede aktiviteter kræver forudgående tilladelse fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. I vurderingen af om et arrangement kan gennemføres, lader Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse indgå lokale hensyn til naboer, naturbeskyttelse mv. For særlige aktiviteter kan Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse af praktiske hensyn udarbejde en kvote for hvor mange arrangementer, der årligt kan gennemføres.

Drifts- og plejeplanerne er centrale redskaber i formidlingen, og disse skal derfor fremstå informative og være let tilgængelige. Drifts- og plejeplaner og tilhørende formidling udgives i et godkendt layout.

I forbindelse med udarbejdelse og revision af drifts- og plejeplaner udgives i de fleste tilfælde en vandretursfolder, der skal være tilgængelig på såvel papirform som i en elektronisk udgave på Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses hjemmeside. Ved indfaldsveje og stier til terrænet opsættes informationsstandere, hvor blandt andet vandretursfoldere samt yderligere information er tilgængelig. På arealer, der helt eller i store dele er permanent lukkede for offentlighedens adgang, gennemføres guidede ture.

Model 7: Beplantningspleje

Levende hegn og beplantninger skal løbende plejes, så de bevares lysåbne med mulighed for udvikling af dækningsgivende buske og en rig bundflora. I levende hegn, krat og beplantninger skal gamle og døende træer bevares.

Fremtidens gamle træer skal udvikles gennem en målrettet hugst, der skaber plads til udvikling af kroner og rodnet på udvalgte træer/grupper af træer.

Eksisterende dødt ved i form af stående og væltede døde træer efterlades. Hule træer, nedfaldne grene og kvasbunker fjernes ikke, og i områder uden tilstrækkelig forekomst af dødt ved gennemføres en aktiv indsats for at skabe såvel stående som liggende dødt ved. Mangel på rede-, raste- og opholdssteder bør på kort sigt aktivt afhjælpes gennem opsætning af redekasser eller til eksempelvis småfugle, ugler, tårnfalk og flagermus.

Nye beplantninger må som udgangspunkt alene etableres på arealer, der ikke er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. Ved etablering må alene anvendes hjemmehørende, lokalitetstilpassede træer og buske. Langs levende hegn og beplantninger skal der findes/ anlægges en udyrket fodpose af græs og urter.

9.4 Retningslinjer for forsvarsministeriets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner

Retningslinjerne er fastlagt af Skov- og Naturstyrelsen i 1990'erne i relation til naturbeskyttelseslovens § 3, og er her bearbejdet i medfør af kommunalreform og ændret jagtadministration.

Store dele af militærets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er naturbeskyttelseslovens § 3 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også militærets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg mv.

Såfremt Forsvarsministeriet ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden, derimod kræve tilladelse. En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende kommune, jf. lovens § 3 og § 65, stk. 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn), vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af, om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens § 3, bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozning, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af

spor efter bæltekøretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer i koncentrationen af bæltespør indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald indenfor ret vide rammer. Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bæltekøretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger, som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtype-definition, kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter udenfor øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a., at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper indenfor øvelsesterrænet kræver tilladelse efter naturbeskyttelsesloven.

Tvilstilfælde

I tilfælde hvor militæret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i § 8 i Bekendtgørelse nr. 1172 af 20. november 2006 om beskyttede naturtyper kunne anvendes. Det vil sige, at militæret kan rette henvendelse til den relevante kommune, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til Vejledning om naturbeskyttelsesloven (Skov- og Naturstyrelsen, 1993).

9.5 Ekstern høring af forslag til drifts- og plejeplan for Sjællands Odde 2020-2034

Der er tradition for, at drifts- og plejeplaner samt tillæg hertil efter den interne bearbejdning forelægges til ekstern høring blandt myndigheder, organisationer og øvrige interesserede. Denne proces blev igangsat jævnfør høringsskrivelse af 8. oktober 2019. Høringsfristen blev fastsat til 5. november 2019.

I nedenstående tabel fremgår hvilke interessenter, som er blevet hørt, samt hvilke høringssvar, der er modtaget indenfor høringsfristens udløb.

Hørte interessenter	Høringssvar
Naturstyrelsen	
Miljøstyrelsen	X
Danmarks Naturfredningsforening	
WWF	
DOF	
Friluftsrådet	
Dyrenes Beskyttelse	
Verdens Skove	
EUConsult	
Odsherred Kommune	X
Dansk Pattedyrforening	
Nordisk Herpetologisk Forening	
Slots- og Kulturstyrelsen	
Danmarks Jægerforbund	
Danmarks Sportsfiskerforbund	
Det Kongelige Bibliotek	
Landbrug & Fødevarer	
Botanisk Forening	

Høringssvar fra Miljøstyrelsen og Odsherred Kommune kan ses i bilag 9.6. Relevante dele af høringssvarene er indarbejdet i de pågældende kapitler i nærværende drifts- og plejeplan. Indarbejdelse af høringssvar foretages uden yderligere formel høring.

Generelt

Der er der kun modtaget få bemærkninger til forslag til drifts- og plejeplan for Sjællands Odde.

Miljøstyrelsen har ingen kommentarer til drift- og plejeplanen, mens Odsherred Kommune har sendt et brev med kommentarer.

Det vurderes, at drifts- og plejeplan for Sjællands Odde som helhed og med få justeringer accepteres af de berørte parter.

Der er foretaget få justeringer i den endelige plan, men det vurderes at ændringer ikke giver anledning til yderlig høring hos de operative kommandoer.

Græsning

Odsherred Kommune er enig i betragtningerne omkring, at græsning med får ikke er det bedste for naturplejen, og at det vil medføre en

forbedring af naturværdierne hvis området græsses med kvæg eller heste.

Odsherred Kommune påpeger desuden at den eksisterende græsning sker ved et meget højt græsningstryk, som kan forringe naturværdierne væsentligt, hvis ikke det mindskes.

Dette er indarbejdet i drift- og plejeplanen.

Slåning

Odsherred Kommune ser gerne at den ekstensive slåning på det yderste af Gniben foretages tidligst d. 15/8, da dette vil sikre mulighed for, at urterne kan nå at sætte frø, og at der sommeren igennem er nektarplanter og ynglemuligheder for insekter.

Dette er indarbejdet i drift- og plejeplanen.

Invasive arter

Odsherred Kommune gør opmærksom på, at der skal ansøges om dispensation til ny beplantning på de arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Dette er indarbejdet i drift- og plejeplanen.

Odsherred Kommune gør opmærksom på, at Gyvel ikke bør fjernes fuldstændig fra området, da Yderby Lyng – Gniben er den eneste lokalitet øst for Storebælt med en fast bestand af rød gyvelmåler, hvis larve er afhængig af gyvel.

Det er indarbejdet i drift- og plejeplanen, at gyvel kan fjernes hvis det har militære interesser.

Beplantningspleje

Odsherred gør, i forbindelse med punkt 7.7, opmærksom på at beplantning af et areal større end 0,5 ha vil være i strid med kommuneplanen.

Dette er indarbejdet i drift- og plejeplanen.

Naturbeskyttelseslovens § 3

Odsherred Kommune gør opmærksom på at store dele af Odden er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at tilstandsændringer derfor kræver dispensation. Dette gælder bl.a. ved fjernelse af vegetation fra vandhullet.

Dette er indarbejdet i drift- og plejeplanen

9.6 Eksterne høringssvar

Miljøstyrelsen

(FMI-KI besked: Denne mail kommer fra Internettet.)

Kære Tobias

Miljøstyrelsen har gennemgået ansøgningsmaterialet, og har ingen bemærkninger til drifts- og plejeplanen for Sjællands Odde 2020-2034, for så vidt angår habitatdirektivet.

Venlig hilsen

Line Moody Nielsen

Studentermødshjælper | Arter & Naturbeskyttelse

+45 21 43 04 53 | linni@mst.dk

Miljø- og Fødevareministeriet

Miljøstyrelsen | Tolderlundsvej 5 | 5000 Odense C | Tlf. +45 72 54 40 00

| mst@mst.dk | www.mst.dk